

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23875
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	13
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 13

BLOOM
TO
BOTH

bloom ०६ IT विकस ५ । विकसते

MBh, Kāṣ, etc — स्फुट, ५ 6. 1

(Dhātup 28. 80. 9, 44. 8. 7) स्फुटीत,
स्फोटति, स्फोटते (Ā only in Dhātup)

Kāṣ, Bh P — ~~पुष्प~~ Nom ~~पुष्प~~

~~पुष्प~~ - Nom पुष्पाति MBh, Kāṣ, etc

I II ~~निद्रां त्यज्~~ निद्रां त्यज् Sāking P

प्रबुध्य, प्रबुध्यते MBh, Kāṣ, etc

to begin to bloom उच्छ्रस Ā

उच्छ्रसिती Vikṣ, Mālav beginning

~~54~~

3609 2

to bloom समुत्पन्न mfn पाँकार to

bloom (as a flower) रिम् ८ 1

(Dhātup 22.51) स्मयते Kāṣ.

~~III n लोचः Cat~~

bloom n 1. II लोचः Cat.

being in bloom सत्यम् ‡ (आ)

Pāṇ 4.1.64, Vārtt 1, Pāt being
in the bloom of age वयः स्वर ‡ (आ)

MBh, R being in the bloom of

youth प्रौढयौवन mfn Megh,
Hit — प्रत्यग्यौवन ‡ (आ) Kathā

bloom of youth नवयौवनम् Bhartṛ

~~नवयौवनम्~~ in the bloom of youth

नूतनवयम् mfn Bh P.

blooming n. I II पुष्पम् I

~~पुष्पम्~~

blooming adj प्रपुष्पित MBh, R —

प्रफुल्लित I P.āṅ 7.4.89, Sch.

I I विकसितः § is — प्रफुल्ल

~~प्रफुल्ल~~ m. Bh, Kāv, etc, प्रफुल्ल

P.āṅ 7.4.89, Sch — प्रपुष्पित

f (आ) MBh, Kāu, etc —

पुष्पवत् .

II — उच्छ्रित BhP, Mālatī —

समुल्लय Pañcar.

blooming abundantly प्रकाशविकसत

Amar blooming (as a flower)

उल्लस्य BhP blooming forth

पुष्पल MBh, Kāu, etc,

पुष्पल Pañ 7.4.89, Sch.

to cause to bloom पुबुध् caus प्रबोधयति

Kum — प्रकस caus प्रकाशयति ghat

causing to bloom

प्रस्फोटनम् । . .

blossom । I. पुष्पम् (if f आ in names
of plants of tener ३) AV, etc —

प्रसूनम् (if f आ) MBh, Kāv, etc.

a blossom (net used for the
fingers, toes, lips, etc) पल्लवः,

पल्लवम् (if f आ) MBh, Kāv, etc.

। II कूर्चिका L. — पुष्पम्, RV —

मालती L. — मुकुरः L १ तारकादि —

रोहः L. — सौमनः, सौमना Suir.

bearing blossoms (as a flower)

पल्लवधारिन् mf Ragh The

blossom of a blue lotus इन्दीवरः,

इन्दीवरम् , इन्दीवारः , इन्दीवारम् , इन्दीवरः ,

इन्दीवरम् MBh , R , Susr , Prabh , etc The

blossom of a certain grass

अरुणपुष्पम् ~~म्~~ Kātyā is the blossom

of beans मावपुष्पम् MBh The

blossom of The Asoka plant

अशोकम् Vikr the blossom of

the ratani वेतसपुष्पम् Var BrS

the blossom of The Zilaka

वसन्त तिलकम् Var BrS a bunch

of blossoms प्रसूनस्तावकः BhP

a cluster of blossoms अल्लुमल

a cluster of fresh blossoms

आर्द्रमञ्जरी Comm on. Gobh

Covered at extremities with

blossoms पुष्पिताग्र mf MBh,

git covered with blossoms

प्रफुल्ल mf R, Mariv, प्रफुल्ल mf

Pāṇ 7.4.89, Sch — स्तवकाचित

MW. ~~fu~~

full of blossoms II

बहुकुसुमित mf

II मुकुलित mf R git — स्तवकित

mf (१ तारकादि) vās.

having beautiful blossoms मुकुल

mf R having blossoms for

missiles पल्लवास्त्रः L having

blossoms in spring वसन्तुकुसुमः

L in blossom प्रपुष्पित mf MBh.

R — प्रतिफलक mf L a mango

blossom सहकारम् Marine the

opening of blossom बोधः Cat

producing only one blossom

सक पुष्पा L to provide with

(clusters of) blossoms. स्तबकय

Nom स्तबकयति Hcar, Kād

richly furnished with blossoms

सम्पुष्पित inf R a tree bearing

blossoms पुष्पवृक्षः L

blossom vb । I विकस cl । विकसति,

MBh, Kāu, etc — स्फुट cl 6, 1

(Shātip 28.80, 9.44.8.7) स्फुटति

स्फोटति, स्फोटते (A only in Shātip)

Kāu, BhP — पुष्प Nom पुष्पयति

MBh, Kāu, etc — विजृम्भ, विजृम्भते

Kāu , Var BrS , BhP .

I II प्रबुध् , प्रबुध्येत MBh , Kāu , etc

— प्रोन्मील् , प्रोन्मीलति Pral .

blossoming I I विजृम्भणम् Ragh .

I II उत्सवः BhP — जृम्भाः (५ १)

अर्धचादि , Ratnāu 2.4 (ife + जृम्भा)

— जृम्भणम् Bhartṛ 1.24 — जृम्भा

Mātātīm 9.16 — प्रफुल्लि f Pān

7.4.8a , Sch — फुल्लि f W —

मेदः Kālid , Bālar .

blossing in summer श्रीमपुष्प

I blossoming late चिरपुष्पः I :

blossoming (of a flower) उन्मेषः

kum.

blossoming adj. II विकासिन् sis —

पुष्पिन् RV, etc — फुल्लवन् Pāṇ. 8.2.35,

Sch.

II उल्ललित — क्षारकजात Lalit 7

— जग्मिन W

blossomed adj. I स्फुर MBh,

Uttarar — सम्फुल्ल Kāv, Rājast.

II कलितकुसुम Mālatīm —

निमिनि — मुकुलायित Kāv — संस्फुर L

— स्मित śis, Pañcat.

having blossomed w ref

many-blossomed बहुपुष्पः L.

Causing to blossom प्रबोधक ref

mfr Subh.

blot ॥ II व्यङ्गः Marine.

a blot of ink मषीगुडिका M. riceh.

blot ॥ bl ॥ II आविलय. Nam आविलयानि

Sak 122a

to blot out ॥ I उन्मृज्, उन्मार्ष्टि,
उन्मृष्टे AV 8.6.1, TBz, SBz, Kaus,
Yājñ, etc.

॥ II आयुप् Caus P — छिद् cl 7

छिनत्ति, छिन्ते (cl 9 siṅgyāu 27)

SBz 10.5.2.5, Mund Up, MBh, etc.

blotted out ॥ I उन्मृष्ट म्फ

Ragh, Yājñ, etc one whose sin
is blotted out जग्धपाप्मन् म्ह

AV. 9:6:25

blotch । I कच्छपिका Susr - कच्छपी

Susr.

। II लवकपुष्पम, लवकपुष्पी, लवकपुष्पिका

L → मड. m L — सिध्मा mw,

सिध्मन W.

— x —

blatchy सिध्मवतं mfu W.

blow 1I घातः MBh, R, etc — आहति ८

kathās, Ratnāṣ, kṛ, etc — अवघातः

Sāh, etc.

1II अवलाडनम् Mālati — उद्धर्षणम्

Māricch — उद्धातः Kathās — घाति ८

L — लाडः AV 19. 32. 2 — निघातः Gaur,

kāṣ — परिघः L — पोथः R — प्रघातः

Ts, Sck — प्रतिहति ८ Bālar — ग्रहति

८ Kād, Bālar — ग्रहणम् — विनुद्

RV 2.13.3 — विहति RV Balar — व्याधात

MBh, R, Vas — सम्प्रहारः R — हयः RV —

हन्मन् m.m. RV.

no blow अनुद्धातः Kālid a blow

has been struck प्रहतम् (impers)

Haeire, Ragh, Sāh a blow in

copulation कौल a blow inflicted

with the arm बाहुदण्डः MW a

blow inflicted with the fist बाहुदण्डः

MW a blow of destiny देवहतकम्

Prab a blow on प्रहारः (loc. comp.)

Mn, Yājñ, MBh, etc a blow on the

face मुखभङ्गः Can a blow on the

face with a shoe उपानन मुखभङ्गः

a blow on the head शिरोघातः

Meiceh, VarBḥS — टक्करा a blow

with 1 ± प्रहारः (comp.) Mn, Yājñ,

MBh, etc.

1 II प्रहत मृग (मृग) g. अक्षधूतादि

— विधातः (comp.) Varber S — हति

ह (comp.) Gīt, Sarasv. a blow

with a cane वेनाधातः MW,

वेनाभिधातः Kantukas a blow with

a clod लोष्टधातः Hāsya a blow

with a stick यष्ट्याधातः MW —

दण्डाधातः Kathās 54.203 blow

with a whip कशानिपातः R a blow

with the arm भुजाघातः MW a

blow with the elbow कोलः L, कोला

Vātsyāy a blow with the hand

— करघातः Bhartḥ — पाणिघातः Siddh
करहति f a blow with the fist

मुष्टिनिनिष्पातः dealing blows प्रहारः

— करणम् MW exchange of

blows व्यतिहारः W firm in

bearing blows स्थिराघात MBh

gobh the first blow प्राक्प्रहारः A

a gentle blow लघुप्रहारः MW

a kind of blow खटः L a

soft blow लघुप्रहारः MW a

well dealt blow सुप्रहारः Hariv

(च.र. सम्प्रहार) blow on आघातः

(in comp.) MBh blow with

आघातः (in comp.) mab giving

a blow to प्रहारद ऋ (if)

yajñ (killed) by one blow

एकप्रहारिक ऋ produced by a

blow with the leg जाङ्घाप्रहारिक,

जाङ्घाप्रहारिक ऋ १. अक्षायूतादि

returning a blow प्रतिप्रहारः

Havie, Ragh warding off a

blow असन्ननिवारणम् when a blow

has been struck प्रहतेसीति Mn

8.286 to treat with blows

उन्मथ् , उन्मन्थ् , उन्मथ्नाति MBh,

Hariv, R blown with the open

hand चपेटापातनातिथि mfn

kpe 7. $\frac{3}{4}$

blow ध्वज्याम् ७१ । धमति (धमते Up MBh.)

RV, etc — आध्मा, आध्मति Mariv —

प्रवा, प्रवाति RV, etc.

। II आध्मा Caus — ई ७२ सति १.

अयति, अयते — फुल्ह, फुल्हरोति, फुल्हसते

Pañcat, मय — विवा, विवाति RV, etc

— वीज, Caus ७३ (Shātup 35.84)

वीजयति MBh, R, etc — ७४ १ (Shātup

22.24) ७५ वायति (ep) ७६ past MBh, —

श्वस् ७७ २ (Shātup 24.61) श्वसति (Ved

and ep also श्वसति, श्वसते) RV, etc

— संवा, संवाति TBh, MBh.

to blow (a conch) पृ Caus

पूरयति (Shatup 33.126) पूरयति MBh, R

(as) to blow a conch shell धम्

८ । धमति (ā धमते Up, MBh) RV, etc

— प्रध्मा Caus प्रध्मापयति, प्रध्मापयेत्

MBh, R, Mariv — अनुवा ८ १

अनुवाति RV, etc to blow against

अभिधम् RV 1.117.21 to blow

(a horn etc) समाध्मा, समाधयति

Bhatt to blow along अनुवा ८ 2

अनुवाति RV, etc to blow along

over अभिसम्प, अभिसम्पवते (acc)

TBr (as) to blow any wind

instrument धम् ८ । धमति (धमते

Up MBh, RV, etc to blow as
a flower अनुविकस - फुल्लः

Now फुल्लति MBh to blow as
applied to the bubbling soma

चम् ७ । चमति, चमते Up, MBh
 RV. 73 ..

to blow (as the wind) वा ७२

(Dhalup 24.42) वाति RV, etc

वह् ७ । वहति, वहते Kāu, Sāh

(प्रवह्, प्रवहते MBh. ~~चम् ७~~)

~~चमति (चमते Up, MBh) RV, etc~~

I II चम् ७ । चमति (चमते Up,

MBh) RV, etc — निर्व,

निर्वृति R — प्राण , प्राणिति

(Pāṇ 8.4.19 Sch , प्राणिति (Vop)

Ait Br — लु ल । लवते (rarely

लवति) MBh , Var — मृ ल ।

3 सरति (~~य~~ also सरते and accord

to Pāṇ 7.3.78 also आवति) सिसति

(the latter base only in Veda ,

Megh to blow at उपध्मा , उपधमति

RV 5.9.5 ŚBr Tāndya Br ,

Shadr Br , Mānśr , Mn — —

अभि संधम् AV 8.2.4 to blow

at the same time संवा , संवात

TBr , MBh .

to blow away । I अपधाम् RV

— पराधमा , पराधमाति RV —

परावा , परावाति RV — विधम् ,

विधमाति (ep also विधमति , RV, etc

— निर्धम् , निर्धमति RV, TĀr ,

Swiss .

। II उन्वश्वस् Veda , AV. 4. 37. 3

— धम् ए । धमति (धमते Up

MBh) MBh 5. 7209 — प्रधू ,

प्रधूनेति , प्रधूनुते Ch Up , MBh

— प्रधमा , प्रधमति AV —

विनिधू R. ~~प्रधमा~~ प्रधमाति

AV

to blow before प्रध्मा, प्रध्मति

AV to blow up उपध्मा, उपध्मति

RV 5.9.5 ŚBr, Tāndya Br,

Shadr Br, MānŚr, Mn.

to blow upon । I उपवा, उपवाति

ŚBr 13.3.8.6.

। II अनुवा cl 2 अनुवाति RV,

etc — अविधम Kauś —

आमता RV 7.35.4 & 10.169.1

ŚBr, etc — आवा, आवाति

RV, TBr, Bhp, Kīrat, Bhatt

— उपवीज, उपवीजति MBh —

परिवीज् , परिवीजते MBh Caus

परिवीजयति R, Pwr — वा ८ २

(Athātup 24.42) वाति (acc) MBh,

| 2. 27 98 .

to blow violently अतिप्रवा ८

4 अतिप्रवायति MBh — अतिवा

८ 4 अतिवायति to blow violently

(as the wind) सृ intens ससृते,

ससीषति kār to blow while

passing through अनुविवा 32

to blow beyond अतिवा ८ २

अतिवाति AV — अववा, अववाति

RV 10.60.11 to blow forth प्रवा,
प्रवाति RV, etc to blow in every
direction विवा, विवाति RV, etc
to blow in front प्रध्मा, प्रध्मति
AV.

to blow into II फुक्कु,
फुक्करोति, फुक्कुरुते Pañcat, Mit
— धम् ८१ । धमति (धमते Up,
MBh) loc MBh 1.813.

I II उपाध्मा MBh, Marice
पृ ८१ १ (Shātup 31.19) पूणासि
RV. ८१ 6 (पृण. Shātup 28.40) पूणाति

RV ८ 3 (bhāṭup 25.4) विपत्ति

RV (also ā) (acc) Bhaṭ. —

प्रधू intens प्रदोद्युवत्, प्रदूद्योत्

(loc) RV — प्रध्मा Caus

प्रध्मापयति, प्रध्मापयते MBh, R,

Marine to blow into (esp into

a conch shell) प्रध्मा, प्रध्माति

(acc) MBh, Suiz, Marine, etc.

to blow off II अपवा, अपवाति

RV 8.18.10 — अपधम् RV.

I II अपपुष् RV 6.47.30 & 8.84.11.

to blow on all sides विवा,

निवाते RV, etc.

to blow out उद्ध्मा, उद्ध्मते

to blow out of निर्धम्, निर्धमति

RV, TĀr, Suisse to blow (The
beard), प्रधू intens प्रदोधुवत्

प्रदूधोत् (acc) to blow out
(The beard after drinking),

प्रधू, प्रधूनोति, प्रधूनुते RV

to blow (The cheeks), प्रधुण्,

प्रपोषति RV 3.32.1 to blow

(the flute), कूज् ल. कूजति

BhP. 10. 21.2 — कूज् Caus

कृण्वति Bhp. 3.15.21, 10.44.13

& 16. — विवा, विवाति, RV, etc

to blow together (into flame)

संधाम्, संधता RV, AV.

to blow towards II अभिवा

RV 7.35.42 10.169.1, ŚBr, etc

— अभिधाम् RV 1.117.21.

I II अभिषू, अभिषवते TS, TBr

— अभिप्रश्वस् (acc) Ait Br

— अभिश्वस् RV 1.140.5 & 92.

8 — अभिसम्पू, अभिसम्पवते

(acc) TBr — आवा, आवाति

RV, TBz, Bhp, Kirāt, Bhatt

— वा cl 2 (Bhātup 24.42)

वाति (acc) MBh 12.2798 to blow

towards in order अनुसंवा, TBz.

blowing II वानम् L — धमानम्

Swiz — आधमानम् Swiz.

I II आनः L — उद्गमः L —

उपधमनम् Gaut 9.32 उपध्मा —

ध्मा m (?) L — प्रवा AV, VS, TS

— पवनम् Kan.

the act of blowing धमानि &

RV. 2. 11 8 — दामि & —

RV, SB2 the act of blowing
asunder विधमनम् Mr the act
of blowing at उपधमनम् Gaut

9.32 उपधमा the act of
blowing away विधमनम् Mr
the act of blowing upon उपवा

AV 12.1.51 blowing after

अनुवा + TS — अन्वा

Tāndya B2, yab B2 blowing
away निधमपिनम् Suir
flowing forth पुवा A1, VS, TS
flowing (into a flame), अभिधमस

Kāty śr. blowing into

(the nose as powder)

प्रधमनम् blowing (of a flower)

उन्मेवा Kum — विकासः Kum,

sis — प्रवोचः Kalid blowing

(of the wind) मैतृतेनः Matatim

flowing one's nose घ्राणस्कन्दः

Rājat 5.417 blowing out

निमग्नम् blowing the

निःशङ्खम् Apart cool
by blowing upon बीज ए।

बीजति, बीजति blowing the wind

64

blowing strongly अतिनायति

pr & loc MBh.

2I फुत्कारः Katha, Kural

फुत्कृति & Naish.

2II आस्फीटनम् L — — — प्रोषः Mailes

a contrivance for blowing

दमातृ ॥ RV 5.9.5 an onomat

expressive of blowing पूत.

(prob w. २ for पूत, पुत)

blowing repeatedly with a

trumpet दमदमा MW blowing

upon आधमापनम् fond of

blowing his horn

शृङ्गावाद्यप्रियः Pañcar the sort of
sound made by blowing
with a trumpet चमचम MW
to make known by blowing

(a trumpet) उड्डा, उडुमति

TAr 1.12.1 to procure anything
by blowing वा Cl 2 (ohatup

24.42) वाति (acc) RV.1.89.4

blower IT वातु ल L --- चमम्

चमातु ल RV 5.9.5 --- चमकः

Un 2.35, Sch, चमचम. Marine,

water-blower जलधमः MBh 9.

2559 one who blows उदुम

infm Vop.

blowing adj. II धम — धम

— श्वसन RV, Śāntikh Br, Var Brs

I II धमि — पुल्लवत् Pāṇ 8.2.35,

Seh.

blowing away विधमन Car

flowing into the fist मुखिधम

f (इ) Pāṇ 3.2.30 blowing out

विधमन Suis blowing

through the nose नासिकधम

Pāṇ 3.2.29, 6.3.66 blowing
upon उपध्मान f (इ) AV 8.8.2
blowing violently प्रध्मा MW
blowing with a bellows धमन
 L requiring no blowing
 अकृत्कार्य Kathās.

blown adj. I. वात — ध्मात RV, etc.,
 — आध्मात f (आ).

II धमित RV — वान, प्रबुडु ५, MBh, etc.

blown forward प्रध्मात प्रमात

blown into ध्मात RV, etc

— समध्मात MBh, Hariv

— प्रध्मायित MBh blown out

निर्वाण MBh, kāu, etc blown

up दमात RI, etc blown

upon उपवात ऽBr 4.1.3.7

— उपवीजित MBh 1.1308 Mricch

not blown up अनुपदमात ऽBr

(in music) a particular

quality (prob-fulness) of a

blown sound नैबिडम.

21 फुल्लत,

blown (as a conch shell)

प्रधमापित MBh — पूरित Bhp

blown on (as an instrument)

अभिधमात Kathās.

3I पुल्ल L — फुल्लित L —

प्रफुल्ल MBh , kāre , etc , प्रफुल्ल Pāṇ

7.4.89 , sāk — विकसित (Pāṇ 7.

2.54) MBh , kāre , etc विकस्वर śis
विकासभाज , विकासभृत , kāre —

विकच Marine , kāre , etc , विकचित

Bhartṛ (v l) — स्फुट MBh ,

Uttarar — स्फुरित .

3II उज्जृम्भ L — उज्जृम्भित —

उद्बुद्ध L — उद्विक्तादिन् Kād

— उन्निह Kāhās , śis , kāryād ,

etc — दलित १ कृतादि Gaṇap ,

Sāk 10.16 $\frac{9}{4}$ — निष्कासित W —

निष्काशीत — प्रस्फुट L — फालित

MBh (Nīlak — बुद्ध Sāmar Bz

— भिन्न MBh , kāre , etc — रुढ

W — विकसत, kāre , pur —

विकासित Amar — विजृम्भित ,

विजृम्भितम् imper [विदल f (आ)

śis — विदलित धृष — विनिद्र

f (आ) śis — विबुद्ध MBh ,

kāre , etc — विभिन्न Ragh —

विमुद्र L — संस्फुर L — सून

W — स्मित śis , Pañcat —

हसित L .

blowen (as a flower) 3I

फुल्ल f (आ) (Pāṇ 7.4.89 ,

8.2.55) MBh , Kāre , etc

उत्फुल्ल (Kāty on Pāṇ 7.2.55)

Kir , Kathās , Śis .

3 II उन्मिषित L

उन्मुद्र L — प्रमिन्न Sāh

व्याकोच L — स्मेर f (आ)

Vās , Sāh .

full-blown सर्वपरिफुल्ल L

fully blown व्याकोश MBh , R ,

etc व्याकोष — संकुसुमित .

to be blown I I ध्मातव्य Kull —

to be blown etc धाम् Pass

चम्यते च also चम्यति, चमायते,

चमायति (SBr, MBh) to be
blown against उद्वीज् Pass

उद्वीज्यते MBh 3.1757 to be blown
out निर्व, निर्वति — उद्वा, उद्वाति

AitBr 8.28.10 kaus to be blown

upon उद्वीज् Pass उद्वीज्यते MBh 3.
1757.

being blown - चमायत् + (अन्ती) W;

चमायमान MW — चम्यत्,

चम्यमान mfu W.

being violently blown

(conch-shell) चम inter

दादमायते Bhp 1.11.2.

to cause to blow I चम् Caus

दमापयति MBh (Pass दमाप्यते MBh)

— श्वस् Caus श्वासयति .

१I विकस् Caus विकासयति Kāṣṭh ,

Kāṣṭh — निर्वा , निर्वाति .

causing to blow II विकासनम्

Kāṣṭh .

II प्रस्फोटनम् L — विमुदङ्गम्

Naish .

bludgen I गदा MBh, R, etc.

II अतिथः.

an irān bludgen परिचः (once n)

MBh, R, etc — परिचातः L.

blue I adj नीलवर्ण Mit.

I II विनीत L — सितेतर Sis, Kum
Laghuj.

an Asoka with blue blossoms

नीलाशोकः R, Var blue allround

आनीत blue as a lotus petal

उत्पलपत्रनीत Bear blue-bodied

नीलकायिका m pl Lalit

blue-coloured नीलवर्ण Mit

blue-eyed राजीवविभोजन Vcar

~~blue-ey~~ — राजीवशुभलोचन R

a blue garment नीलवस्त्रम्

Kathās, नीलवस्त्रम् Gāruda P

the blue Gaṇēśa नीलगणेशः L

a blue garment नीलांशुकम् Kāv

blue-gem शितिरत्नम् Si's the

blue-jay राज्ञवि म L, राज-

विहङ्गमः L.

I a blue lotus नीलोत्पलम् MBh,

Kāv, etc.

II पुष्पमञ्जरिका W — वारिविन्द्या (?)

L — विषपुष्पम् L — हिमाब्जम् &

a blue lotus - flower पुष्करम्

AV, etc — राजनिम् यूज्जै, MBh,

etc the blue Maina नीलः L

blue-necked मेचकगलः Harav

blue-necked (as a peacock)

शितिकण्ठक म्फु विक blue-red

रक्तनील म्फु L blue steel, नील-

लोहम् L blue (the colour)

इयामः L.

II blue vitriol हरिताश्म न

48

3661

हेमलारम L — हेमसारम L.

— x —

a blue water-lily नीला कमल

L — नीलांबुजन्मन — L,

नीलगमोजम Subh blue-winged

नोट-२६६: L connected with the

blue lotus पौष्कर मृ. (ई) ५

MBH, Hariv, Pur consisting of

blue lotuses नीलोत्पलमय, inf

(5) $\underline{n}$, MBh, R, etc a corpse

that has become blue विनीत-

कम Buddh dark-blue स्याम

mf (315) η AV, etc dark-

blue (the colour) नीलम् Li

dressed in a blue garment नीला-

शरः L formed of blue lotuses

नीलोत्पलमय म्भ (इ) ॥ MBh, R,

etc like the blue jackal नीला-

वणकुशाखत Hit made of the

blue lotus नीलशर म्भ (इ) ॥

MBh, Hariv, Pur (esp) a

mixture of blue and yellow

शरः W produced in the blue

mountains नीलजग L relating

to the blue lotus नीलशर म्भ

(इ) ॥ MBh, Hariv, Pur

a species of blue Nirgundi

नीलनिगुंडी L too deep blue

अतिकृष्ण mfn very blue

सुनीलकः — सुनील mfn W

very deep blue अतिकृष्ण mfn

wearing a garland round (his)

blue neck नीलगलमाल mfn

Nilas Up to begin to become

blue नीलम Nom. नीलमति, नीला

मते Kāv.

bluish । नीलम m (आ) म.

bluish-green सितपीतहरिणील म्फ

L bluish-green-yellowish

whiteness सितपीतहरिणील: L

of bluish appearance नीलम:

L.

blueness । I नीलता Kām, Sūr.

— नीलिमत m Kāv.

I Blumea lacera कुकुङ्गु म Npr.

II नामचूडः L — मृदुचूडः (only L),

= त्रिभिन्ना — वातरक्तकः L the

plant Blumea lacera कुकुङ्गु म

L.

—X—

blunder vb | I स्खल् cl । स्खलति. (rarely

स्खलते) kav, car, Rajat.

| II उपहन्, उपहन्ति, उपजिघ्रते AitB३

3. 35. 3, SāṅkhB३ — स्निग्ध cl ।

स्नेधति RV.

blunder n | I स्खलितम् MBh, R, etc —

विभ्रमः (if c. † आ) Mn, MBh etc.

| II कर्मदोषः W

blundering in स्खलनम् (comp)

Amar — स्खलनम् (loc or comp)

MBh, R, etc.

blunderer n प्रमत्त m+n W.

blundering adj ॥ प्रमत्त W — स्वलङ्घन्य

॥ Yājñ

not blundering अभ्रम.

blundering in स्वलित (loc) Sak-

— विस्वलित (ife) Ragh.

✓

3669

blunt | adj | I कुण्ठ (gana कडासादि)

x MBh 1. 1178, R, etc. — कुण्ठित Kathās

68.3.

I II अलीक्षण — अलीव्र — परिहृष्ट Bhp₂

— मुण्ड †(अ) Kathās.

not blunt अविकुण्ठ BHP blunt

(as an arrow) विशीख R blunt

horned चिपिटविषाण Var Br₂S 61.2

blunt (yūpa) लूपः T Br₂ 1.3.7.2,

Āpś 18.1 very blunt विकुण्ठ Bhṛ.

blunted II कुण्ठित Ragh 11.74.

I II चिपिट + (आ) Var Brs, Naish 7-65—

हणित Pat on Pāṇ 7.2.29 — हण Pat—

विकुण्ठित Ragh.

not blunted अकुण्ठित, अकुण्ठ

blunted (as teeth by acids) प्रतिहत

१, हणित blunted into course (as

a thunder-bolt) प्रतिबद्धप्रसर Mallin

on Num 3.12 blunted (said of a

visarga when changed to o) आहत

sāh having the edge blunted

कुष्ठिताग्नि Num 2.20 blunting (an

edge) प्रतिशरणम् TBR, sch blunting

(a point) प्रतिशरणम् TBR, sch the

blunting of a faculty शक्तिकुष्ठनम् MW

bluntness I कुष्ठता सुश्र.

I II उपलेपः सुश्र. — कौष्ठ्यम् Var B: S

(4)
3672

1. 26.

to be blunted कृष् cl। कृष्ति Dhātup

9. 57.

3673 X

not blunting out

~~~~~

१८
अनभिदः .

blush vb । I लज् cl 6 (Dhātup 28.10)

लज्जते (ep also लज्जति) MBh, Kāv, etc —

विलज्, विलज्जते (rarely P) MBh, Kāv

etc — ही cl 3 (Dhātup 25.3) जिहेति

Kāv, Kathās.

। II संस्मि, सस्मयते RV, TBh — स्मि cl 1

(Dhātup 22.51) स्मयते RV, TS, Kath-

— हीच्छ् cl 1 हीच्छति Dhātup 7.30.

blushing adj हीणमुख R १ हीलमुख

Pāñcar Bṛ. होलमुखिन् TS.

to cause to blush ही caus हेयति

Kāṇ, Kathās.

blustering (as language)

विभीषण m f (आ) n MW

blustering at home

गैहृक्षवाइन mfh

४ पात्रे समितादि & युक्तारोह्यादि.

~~not blustering out~~

~~अनिमिद.~~

Blyxa octandra शैवम् L शैवलः ,

शैवलम् (ibc f 3a) MBh, Hariv, ,

Kāu, etc — शैवालः शैवालम्

Dharmasāram — नीलिका MBh —

~~a young Blyxa octandra~~

~~नीलमर्भः, नीलमर्भम् Hariv~~

~~(v. नीलमर्भः)~~

शैवलम् L — जम्बालः, जम्बालम्

L Sākhya P 32.9 — जर्जरम् L

— जलकुन्तलः, जलकैवाः, जलजम् L

— नीली L — पङ्कजः (only L) —

भूकैवाः (only L) — मञ्जुलम् L

— वारिचामरः — वितुङ्गम् L —

सकणकः L — मीलिकुन्तलः L

— हठपणी L .

the aquatic plant *Blyxa octandra*

श्रीवलम् L श्रीवाल

3679⁸ 3

Covered over with the plant

Blyxa octandra सावक म० (आ)

n Lāty grown over with

the plant *Blyxa octandra*

सावक म० (आ) n Lāty

the plant *Blyxa octandra*

अरन्धः ~~श्री~~ - श्रीपालः श्रीपालम्

RV, Asia ११

a young Blyxa octandria

नीलगर्भः, नीलगर्भम् Harier

(V. नीलगर्भ) Blyxa octandria

rich called Sairāla अवकाः

Maitra S अवका (gana

क्षिपकादि) VS, TS, S Bh, etc

Blyxa Sairāla तोयवृक्षः

तोयवृक्षः N Bh.

boa 1II उन्नतः L, अजगरः - उन्नतः L

- परिन्द्रः L - शिरः L

acting like a boa आजगर म्फ(ई)

म B&P belonging to a boa

आजगर म्फ(ई)म MBH 3.12533,

Kathas.

boa constrictor 1I अजगरः AV,

etc.

1II चक्रमण्डलिन् म् L - वाहसः

TS, VS — (according to some)

शयः — शयथः L — शिवन् ॐ

Ug 4.113, Sch — शयुनः L — शयु ॐ

L.

the boa snake शयानु ॐ L

proper to a boa आजगर ॐ (ई) ॐ

MBh 12.6677 segg treating of the

boa. (as a chapter of the MBh)

आजगर ॐ (ई) ॐ .

boar | I वराहः RV, etc — सूकरः

RV, etc. ~~आस्यलाङ्गलः~~

| II आस्यलाङ्गलः L — काकिलः L

— कामरूपिन् m L —

खेटः (only L) — घृष्टि f L

(for घृष्टि) — निघृष्टः L —

निरामयः L — पृषुस्कन्धः L —

पोत्रायुधः L — बहस m —

मार्तिण्डः L — मुखलाङ्गलः Hariv —

रोमनाः L — वक्रदंष्ट्रः L — वक्रवक्त्रः

L — वज्रदन्त mfn L वज्रदवानः

— वज्ररदः L — वज्रच्छामः L —

वराह m RV — विषाणवत् m

Hariv — वायवः L — विरोमर्मेन्

m L — वारः L — वारुणः —

स्तब्धरोमन् m L — स्फुलनासिकः

Sis, स्फुलनासः L .

a banner with the representation

of a boar वाराहः MBh below

belonging to a boar वाराह

mf (ई) न Bn, Yājñ, etc

the beloved of the boar

सूक्तप्रयसौ Kathās boar

arkhaḥ वराहव्यूहः the Boar

(i.e. Viṣṇu in his third incarnation,

as a Varāha) वाराहः MBh, Pañcar

(V. वराह) a boar hunter

सौकरिकः R, Var Bn S,

Buddh 'Boar-Kalpa'

वाराहकल्पः MW the body

of a boar वराहवपुषम् R

Coming from a boar वाराह

mf (५) n Bn, Yājñ, etc

a deer and a boar मृगसंक्रो

m du MW a deer, hunter,

snake and boar मृगव्याधिसर्पसूकराः

m pl MW divine boar शीवराहः

↳ the female Energy of the
Boar ~~from~~ form of Vishnu

वाराही Yājñ, Sch ~~fit~~
fit for boar-hunting वराहयु

mtn RV 'great boar

महावराहः Ragh like a

^{ca}
boar वराहवत् MW an old

boar वृद्धकौलः Māic ch

relating to the first boar

आदिवा राह mfn the sakti
of the boar form of Vishnu

वाराह Yājñ, Sch

useful for boar-hunting

वराह mfn RV Vishnu

in the boar-incarnation

यज्ञवराहः W.

a wild boar I I वराहः

RV, etc ~~etc~~

। II दंष्ट्रायुधः N p n —

दंष्ट्रिन् m L — पोत्रिन्

m Vcar — मुस्तादः L —

वनाहिरः L — (esp) वनौकस् m

BhP वनौकः MBh°, BhP.

board । I फलकम् (फलकः ४

अर्धचादिः ibc † आ)° Bn,
 ल. स. S, etc.

। II ईषा Var Bn S — किंलिचः

† — फलकः Kathās, Rājat

फलकः .

a board (esp. for writing
upon) पदकः, Rājat,

Kathās a board for
gambling अधिदेवनम् AV, SBn

a board for holding

~~~~~

भारमन् m n RV. 8.2.8

a board for playing

~~~~~

नयपीठी L the board in a

~~~~~

swing

~~~~~

पेड फलकम् Sān k h s ā

a chequered board for

~~~~~

playing draughts etc

~~~~~

शारिपट्टः MW शारिफलम्,

आदिफलकः, आदिफलकम् L

having a board फलकम्

in L a house built of

wooden boards फलकद्वयम्

L a thin board सूक्ष्मदारु

m L a wooden board

काष्ठपट्टः BhpR.

boarded II आशित म० RV,

Katy Sn, Hir, R, etc.

one who receives board and

wages

भक्षवेतनयो भूतः . .

boast VB I विकल्थ्, विकल्थते (ep also विकल्थति)

MBh, R — विकल्थ् caus विकल्थयति

MBh — कल्थ् cl । कल्थते MBh,

R, Bhp.

I II विदह् Pass विदह्यते R (or

विकल्थसे +or विदह्यसे) — विपन्

(only 1 pl. p2 pass विपन्यामहे) RV 1.180

7.

I III कर्व् cl । कर्वति Dhātup 15.72-

बीभ् cl । बीभते Dhātup 10.21 — रिक्

cl 6 (Dhātup 28.23) रिङ्गति L — शल्म्

cl। शल्भते Dhātup 10.30 — शीभ्

* शीभते Dhātup 10.20.

to boast about विकल्थ् विकल्थते

(ep. also विकल्थति) (inst २.) MBh, R.

to boast of । I विकल्थ् विकल्थते

(ep. also विकल्थति) (inst २.) MBh, R.

३। II पनाय Nom पनायति, पनायते

(gen) RV 6. 75. 6 — ऋच् cl।

(Dhātup 4.41) ऋचते (ep. also

ऋचति) (inst २ or loc.) Āpast, Bhudh

~~MBh, etc.~~

MBh,
~~MBh~~, etc — संज्ञाघ्, संज्ञाघते (in~~st~~)

MBh.

boast n. विळत्था, विळत्थितम् MBh.

boasting I कत्थितम् MBh 1.5995.5

I II आध्मानम् — उत्कर्षः १८५० —

उपज्ञाघा GopBh — कूर्चः, कूर्चम् L

— परिकीर्तनम् Mn, MBh, etc —

व्यवसायः W — ज्ञाघा MBh —

स्फूर्ति f Pañcad.

the act of boasting । I विकृत्यनम्

विकृत्यना MBh, Daś, Kathās.

। II कृत्यनम् MBh, R, Suśś —

कृत्यना Comm. on Bhatt. boasting

boasting of one's manliness

अहोपुरुषिका (gana मयूरव्यंसकादि पत्र)

#2.1.72).

boastfulness । I विकृत्यनत्वम् Rājāt.

। II विचलनम् Bhar, Daśar.

boaster ।। विकृत्यन् mfn MBh, R, etc.

। II क्षेमशूरः Bhp 10. 4. 36 — गेहेविजित्

गेहेविजित् mfn गेहेव्याडः gāṇaḥ

पात्रे समितादि and युक्ताशेष्यादि —

बृहदादिन् mfn MBh — शूरमानिन्

mfn MBh, R शूरमन्य mfn W —

क्षायन् mfn MBh.

'cake-hero' a cowardly boaster

पिण्डिशूरः ‡ an empty boaster

वातरेचकः MBh speech of a

boaster शूरवाक्यानि n pl R

an uncalled for boaster

अनाहृतोपजल्पिन् m a vain

boaster गोष्ठेष्टु, मेष्टो गोष्ठेष्टुडित

mfn.

boasting adj । I विकल्पिन् MBh,

Bhatt — विकल्पिन MBh, R, etc —

आत्मप्रशंसक MBh 12. 5400, आत्मप्रशंसिन्

R — आत्महृद्य ven. 13.

I II आकृत्यन R 6.3.28 — उदित

MBh, उदित Naish 1.83.6.52.74 —

कृत्यन MBh, R — बृहद्वादिन् MBh —

वदमान W — वाचाल ‡ (आ) Vash. B. 2,

Sch, Rājāt — हृद्यन MBh.

not boasting I I अविज्जित्यन

MBh, Ragh 14.73, etc. —

अनात्महृद्याकर sāh.

a boasting coward गोष्ठेप्रगल्भ

गोष्ठेविजितिन्. गोष्ठेविजितिन्

boasting of । I हादिन् (comp)

Hariv, R — संदर्पः (comp) Kathās

— स्वगूर्त + (आ) (gen) R.V.

boasting of one's military powers

अहोपुरुषिष्वा (ganv मयूरव्यंसकादि

Pāṇ 2. 1. 72) boasting of one's

own acts स्वविकल्थन. R.

boastful adj । I स्वगुणप्रकाशक MW

I II उत्कर्ष yājñ — प्रवाच् Bālar

— वाचाट † (आ) Bālar, Prasanna.

not boastful अवांचाल Rājat

a boastful hero हेरम्बम् L

boastful language वागाडम्बरः 5i8,

Sch — वाग्डम्बरः, वाग्डम्बरम् Kāp

boastful statement आघोषः

sarvad.

boastfully I I ~~स~~ सश्लाघम् Vikr,

Prob.

18
3703

boasted adj । II गर्जित Ratnav 4.9/10.

boasted of परिकीर्तित mn, MBh, etc.

to be boasted कथितव्य mf n car.

— 0 —

Goat II नौ RV, etc, नौक RV (RV) MBh

प्लवः, प्लवम् (RV) RV, etc —

पितः, पितम् MBh, Hariv, Var, Kāv

— जलयात्रम् Bhp 3.14.17, 10.68.24 —

तरणि RV Prabh, Vop, Sātr, तरणी Hariv

14078 (RV तरणी) तरि m 2 —

तरी (also तरीः L) (RV गैरादि Ganar-

48) MBh 1. 42.28 RV, Bhp 4, Sātr 3:

। II अडुवः । प्लुव — अर्णवपोतः,

अर्णवधानम् — उत्प्लवा । — कण्ठालः ।

। — कर्षः कर्षम् । — कला ।

कालः Mahavy — तरणः ।

— तरण्डः HPariis 2, 220, तरण्डा,

तरण्डी । — तरण्डवादा । —

तरणी Hariv 14078 (चल तरिणी);

— तरनी Um 3.128, Sch — तरसानः

Um 2.86. Sch — तरि ६ MBh 1.

4.14, 12.16 82, Prob 6.7 —

तरिकाः, -तरिका ५ — तरीषः ५

— तरीकम् ५ — तरिणि ५ ५,

तरणि - तल्पम्, तल्पः ५ —

तल्ली ५ — तारणि ६ ५ — दण्डारः

५ — नाव (in comp) = नौ, नावां RV

1. 97.8 — पङ्क्तिः ५ — पदारः ५

— परिप्लः R (५ परिप्लवः) . -

प्राणीलः ५ — पादालिन्दी ५ —

परिप्लवः R (५० परिप्लव) — पात्रम्,

— त्रिने कः ५ — बडा A —

वर्हिह्यः, वर्हिह्यम् ५ — भलः ५

भल कम, भल कः — मङ्गिनी H Paris

— यानपात्र कम ५५५, यानपात्रिका,

Kathās — यानपात्रम् H Paris,

Kathās, Pañc — रा कम (५५५)

— वण्टालः, वण्ठालः, वण्डालः

(only L) — वहनम् Kathās

वहिन्नम् gīt, also वहिन्नक L

— वाधू L W — वारिरथः L

— वार्वटः L, also वार्भट —

विमानः, विमानम् L — वार्वटः L —

वाक्कुटः L — वेदी L — वेडा L,

वेडा — होडः L.

accessible by a boat नाव mf (ई)

AV, MBh, etc as with a boat

प्लवंगवत् MBh — being in a

boat पारिव्रज्ज mf R belong-

ing to a boat नाविक mf (ई) n

W boat, conductor पोटवाहः L

पोतवाहकः Pañcad * boat of stone

अप्रम प्लवः Mn 4. 19. boat on the

ocean of words शब्दाब्धितरि b

boat pole नादण्डः ५ — नाकादण्डः

५

boat man n. II नावाजः SBh, नावाप-

जीवनः, नावापजीविन् Mn MBh — नाजीतिः

Var — पौतवाहः ५, पातवाहकः

Pañcad .

I II क्षेपणिकः Vāsar — नाविन् Mn

— नियामः — नियामकः ५ — शम्बिन्

m AV .

boat-shaped नावाकार mfn MW

boat-wheel तरिचः ५ carrying

over in a boat श्राद्धिक mfn

gana उत्सङ्गादि Pāṇ 4.4.15

causing to cross in a boat लावयित्*

mfn MBh causing to go in a boat

लावयित् mfn BBh to go in a boat

उल । प्रवते (rarely प्रवति)

MBh, Hariv going in a boat नाययिन्

mfn Mm 8. 409 having a boat

सपोत mif (आ) n sinhas having

no boat विप्रव mfn MBh the head

of a boat मङ्गः मङ्गम् ८ a kind

of boat अहिपुत्रकः ८ — शल्लिका

Hariv (ul मल्लिका) a large

flat-bottomed boat तराई m,

तराई m L a particular part of

a boat कच्चा: (कच्चा, कच्चा m) L

possessing a boat लवंगवत् mfn

MBh a post to which a boat is

fastened. गुणवृक्षः, गुणवृक्षकः L

a post to which a boat is moored

कूपः L a small boat अरुलम् L.

Bodhaka's clescendants बोधका: m

---

pl. Pravar.

attaining the Bodhi अभिसंबोधनम्

Buddh having attained the

Bodhi अभिसम्बुद्ध mfn- Buddh.

bodice 1I - चोला: Naish 22.42 यु

चोला, अ. — चालिका Padma P4. 2

1II अङ्गिका L — कञ्चुक अ, (ई) अ

यु अ आ, BhP, Ratnāra, Kathas,

etc — कञ्चुली L, कञ्चुलिका Amar

कञ्चूलः, कञ्चूलम् L — कूपसिकः

Ritus.

a short bodice अर्धचोलाकः L

a sort of bodice (worn by

women and richly adorned.

with jewels) मणिपूर: L. without

bodice उक्तश्रुत संग Bharte.

---

boding evil अनिष्टशंसिन् मङ्गल.

— 0 —

body n I देहः, देहम् T Ag, Kāty Śr,

Mn, etc — शरीरम् (once in R शरीरः,

ife & आ) RV, etc — कायः Kāty Śr,

Mn, etc — तन्तु & Ait Br 8.24.4

(ife), Mn, MBh, Hariv, etc —

वपुस n (ife & वपुषी) Mn, MBh,

etc — विग्रहः Up, MBh, etc —

गान्ध Mn 4.122, 169, Nal, etc —

पिण्डः (rarely पिण्डम्) Ragh, Śamk,

Vajracch.

I II अऽः — अऽः^क — अऽः^म — अंजिरम् L

— अंजु म्भु U३ — अचो Jaini —

आत्मन म Ragh 1.14, Rāmāt Up

— आत्मभावः Buddh — इन्द्रियामतनम्

L — उत्सधः R 7.116.19 [comm]

Kās on Pān 5.2.21 — कः L —

करणम् Megh, Kum, Kād — कलेवरः,

कलेवरम् MBh, R, etc — कामकः ि

Sarvad काया — कारणम् L — कुरि

म L — कुडि म U३ — कुलम्

L — केलनम् (ि & आ) Gēt 7.5

क्षत्रम् (gāna अध्यादि) ५ — क्षत्रम्

MBH 14. 470 — क्षिपण्यु म ५ —

आत्रकम् Vikṣ — घनः ५ — यत्तुः शास्त्रम्

५ — जन्मम् Bṛh १. १. 31 — जीव म

Uṇ, Vṛ — जूणि ५ ५ — ससरीक

म म Uṇ 4. 20, Sch — डिम्बः Śis

18. 77 — तनुस म (Uṇ 2. 113)

R 5. 93. 23 — तनू ५ RV, etc —

दशरथम् Npṛ — नवद्वारम् Kum —

नालीकः ५ — निन्वाय Svet Up —

पञ्जरः (५) Udṛh — पराञ्च म

Bhp 4.11.10 — कुक्षलः Mit 1.41 —

पुरम Bhp — पुरी Bhp — प्रजनुकः

(?) L — प्रजानुकः L — प्रतिष्ठातृ L

— प्राणसङ्गनं ग L — बन्धः L —

बलम् (बलः ३ अर्धचादि) (also pl)

यु० & आ) — बाणम् Prasin Up

— बुध्नः, बुध्नम् Nid — ब्रह्मपुरम्

Ch up — मूचनः L — भूलग्रामः W

— भूतानिचयः Sānti's — भूतात्मन म

Maitr Up, Mit 12.12 — भोगः L

— भोगरथानम् — मन्दिरम् L —

मर्कः — मर्कम् BHP — मांसक्षयः MBH

— मुकुलम् (मुकुलः वृ अर्धच्छादि, फे

† आ) L — मेदस्कृतम् L — रथः L

— रोगञ्चु † L — रोगायतनम् Mm —

नपु म् MW, नपुस — वप्सन् म्

MBH, Mchiv, Yājñ, etc — वप्सन्

MW = वप्सन् — वप्सि म् RV —

विराज् म् MW — वैरः, वैरम् (only

L) — व्याधिरस्थानम् L — व्यहः W —

शरीरवामम् (फे † आ) Yājñ, Heat

अमन ॥ Nir — संघातः (rarely

संघातम्, यि & आ) Bhag, Pur

— संचरः (यि & आ) L — संदेहः

Bh. A. Up, संदेह — समुच्छ्रयः ~~अंगु~~

Divyār — सिनः (only L) — सूत्रः

आरवम् Gal — सेनम् L — रक्तन्दः L —

रत्नाधि म.

according to the body यथानिका-

यम् Sret up agreeable to the

body देहसुरा मपु Var call

things) including the body आवासीर

Kathās 90.18 anointing the body

अङ्गानुलेपनम् another body शरीरा-

न्तरम् — देहान्तरम् MW any being

possessing a body तन्मयम् m

Pāṇcat, VarBṛS, Bhartṛ, BhP, .

Prab. any body of persons यूगः

(life of आ.) Sāṅkh Bṛ, Mn, MBh,

etc. as far as the body आशरीरम्

Kathās 90.18 assertion that the

soul is body देहात्मवादः. a bad

body आशरीरम्. BhP 5.26.17

the bad body दुष्कलेवरम् Bhp

a beautiful body सुदेहः Bhp

become a body शरीरभूत म् (आ) न

MW behind the body अनुदेहम् Sīs

9. 73 being a body शरीरभूत म्

(आ) न MW being in a body

देहचर म् Bhp — शरीर म्

(इ) न S Bē, etc — आत्मसंयुक्त

म् Apast- being in the body

(as worms) हृदयस्थ म् Sūśē

being on a body देहचर म् Bhp

the being provided with a body

शरीरवत्त्वम् Sarvad.

belonging to the body । I शरीर

म् (ई) न ऽBr, etc — शरीरज

म् (आ) न Mn, ऽis, VP —

वैग्रहिक म् (ई) न MW — कायक

म् (इका) न L body - armour

देहवर्त्मन न Gal the body (as

enjoying felicity in Indras

heaven) स्वर्गलोकः, सुवर्गलोकः L

the body (as the abode of the

element) भूतानासः Mn, MBh, etc

the body as the dwelling place

of the soul कुलायम् AV, SB2,

14, BHP, कुलायः (in later

language.) Pañcat, etc body-

bellows लङ्गभरन्ता L body - born

देहजः BHP body by body यथा -

शरीरम् TB2 the body (consi-

dered as the field of the

indwelling soul) शेनम् Yājñ

3. 178, Bhag 13. 1 & 2, Kum

6.77 the body (considered as the
strong-hold of the purusha,

Q.V.) पुर + Bhp body-covering

देहकोशः L — शरीरावरणम् MBh

body-decay देहक्षयः L body-

essence देहसारः L body fire

कायामणिम् m Car body-fluid

लङ्घुरसः L body-former देहकरः

MBh, देहकल् m MW a body

gone above ऊर्ध्वदेहः R.

body-guard I लङ्घुत्रम् MBh

4. 1009, Suse, Bhp, Tante,

लनुचछदः (often ye) MBh 3. 7.

12, Ragh 9. 12, लनुत्राणम् MBh

3. 6 f, R 2 — शरीररक्षकः 1.

— आत्मरक्षक mfn. Jain.

^{2 II}
~~3 II~~ राक्षसवर्गः L — पुष्पाङ्गाः m pl

Rājat — आत्मत्राणपरिग्रहः R 5.

47. 27 — परिचरः L.

^{2 II} ललार शतः (= अङ्गरक्षः ?) Campak

286 the body guard of a

prince शिरोरक्षिण m Hcar

body-heat देहाहः Mālatim body-
interest i.e. interest paid repeatedly
without reducing the principal

आपि का गृह्य body-interest i.e.
interest paid repeatedly without-
reducing the body आपि आपि गृह्य

body in the strict (not metapho-
rical) sense २-आपि गृह्य Kāv,

Yogās, etc. (with Jainas) the
body in the widest sense २-आपि गृह्यः

Sarvad, १५०५ body-lamp

देहदीपः L body (life?) giving.

देहदः L body - liquid देहसवः

Gal body maker शरीरकर्तृ, शरीर-

कृत- m MBH body - mark

देहलक्षणम् L the body of a

carriage वनम् (once वनः R

5. 50. 21) RV 8. 34. 18 — रथोदुपः,

रथोदुपम् MBH the body of all

things सर्वशरीरम् Sarvad the

body of a lute (the whole

except the wires) कायः L the

body of a plough निरीषमः L (V.1.

निरीशः) the body of civil and

criminal law व्यवहाराङ्गम् MW

a body of fame यशः कायः Bhartṛ

यशः शरीरम् Ragh the body of

feeling भोगदेहः RTL 28. 292,

MWB 247 a body of forces

वाहिनी AV, MBh, etc a body of

glory. यशः कायः Bhartṛ. यशः शरीरम्

Ragh a body of troops गुल्मः

Mn 7. 9, MBh, etc body-protector

अङ्गरक्षणी, अङ्गरक्षिणी L a body

reduced to a mere tale कसीकृतं

वपुः Kum 4.13 body-screen

देहानरणम् MBH body-stalk

देहवृन्ताम् Gal body supporter देह-

धारकः L the body which is

intermediate between the linga-

or sūkshma and the sthūla-

śarīra, अनुष्ठानशरीरम् (in Sān-

khyā phil) generally called

आद्यष्ठानशरीरम् body-wind

देहवाक्त्रं m L bones of the body

शरीरास्थि n L born from the

body तनूज mfn AV 1. 23. 4 born

in the body देहोद्भूत, देहोद्भव mfn

MW born on the body तनूज

mfn AV 1. 23. 4 a celestial body

० स्वभूति f. collective body of laws

and duties धर्मकोशः, धर्मकोषः Mn,

1. ११ complete in regard to the

body सर्वतनु, सर्वतनू mfn AV,

ŚBr, TĀr, Āśv Śr condition

of a body पिस्तुति Near the

condition of a body शरीरता

Sarvad, शरीरत्वम् Kath —

देहत्वम्. A part connected with the

body. शरीर म् (इ) म् SB2, etc

constituting
consisting one body एकादिः म्

pl. Rājat contained in the body

शरीरित्वम् म् MW containing the

(future) body शरीरभूत म् MBh

covered with bodies शरीरिण म्

MBh covered with hair on the

5/5/19

body क्रोमशवक्षण mfn (आ) अ AV
disordered condition (of the body)

प्रयोगः Pañcat dwelling in the

body कायगत mfn Mn 11.98

कायस्थः L the eight constituent
parts of the body पुन्यष्टम, पुन्यष्ट-

कम्. Kull on Mn 1.56 end of

the body: देहान्तः BHP existing in

the body शरीरस्थ Bharta foe of

the body. देहान्तर अ MBH 13.1179

Sch the former body पूर्वोक्तम्

20/10/20

Kathās forming a single body

गोपि ३११ m du T furnished with

a body देहगत मयि R the gift

of one's own body स्वदेहदानम् L

gone into a body देहगत मयि

mw a great body (?) पराङ्मुत

f VS, Sch the great body of

ceremonies enjoyed in the Hindu

law श्रिमाद्वेदाङ्गः W (with jainas)

the gross body which invests

the soul औदारिकः Sarvad, Hyog

half a body. अधलान् & the half
of the body शरीरावयवः Pāṇ. 5.1.

6 half the body. अधोऽङ्गम् the
having a body. मूर्तित्वम् Sūryās,
Var Br S. the human body

कऽलियः T.

having a beautiful body । I

सुशरीरं म्फु Var Br S — सुतनु

म्फु Kār — वरतनु म्फु क)न

Kālac — सुविग्रहं म्फु Kām,

Meicch — स्वऽङ्गं म्फु RV.

having a body । I. देहिन mfn

— इरीरभाज mfn L — देहधारिन्

mfn Das — वपुष्मत mfn Kir.

II. मूर्तिधर mfn Kathās, BHP —

वपुष्मत mfn MBh — सतनु mfn

TS, TBh — सवपुष mfn (ई) १

W — साङ्ग mfn Kathās having

a great body महादेह mfn Bhpr

— महाशरीर mfn Suse having a

great body (said of śiva) महाङ्ग

mfn MBh having a handsome

body सुवपुस + VP — जेदेह mfn

(ई) न, Comm on TS having a

large body and strong neck

महाकायविरोधर mfn R. having

anything as a body शरीरिन mfn

(ifc) Mn 4.243 having as it

were one body एकेदेह mfn Hariv

3439 having a straight body

महानुकाय mfn BHP having a

variegated body विमिश्रित mfn

Buddhi, L having a white body

गौराङ्ग mf (इ) न having body

साविग्रह mf Rājāt - शरीरिन

mf Mn, Kār, etc having

merely the body left देहमानाव -

शोधित mf Bhp having no

distinguished mark on the body

पाण्डुपुष्प mf L having one's

body cleansed पूतमूर्ति mf

Rājāt having one's body pure

पूतमूर्ति mf Rājāt having one's

body purified पूतमूर्ति mf

Rājat having sleep for a body

सुप्तविग्रह mfn Pañcar heat of

the body इमनम car in each

body प्रतिदेहम् Sāmk in the

middle of the body मध्यमवर्त

Bhām into the state of a body

नयस्सात् A Prāt, sch issued

from (her father's) body (?)

देहसंचारिणी f L joint of the

body ग्रन्थि m Mēicch 1.1,

Dhūrtas, Sāh knowing the body

• (as the soul) शेनानिद म्भन Tattvas
a link of the body शारवाङ्ग

• Jānī (said contemptuously of)

the living body कुणपन (कुणपः

gana अध्यादि) Bhp lord of the

body. देहवरः Mark P the lower

part of the body. अधरकायः —

अधःकायः manner of holding the

body अङ्गधारणा Āśv Śe (with

the Buddhists) material form

• i.e. organised body (as one of

the five constituent elements or

Skandhas) संघ Dharma 22,

MWB 109 the miserable body

दुष्कलेवरम BhP my body मदे-

रीरम Bhag — मदेहः Bhag not

forming one body अभूत म्भ

Sūryas one's own body स्वशरीरम

R — स्वविग्रहः Rājat one's own

body-guard स्वभरः MW one who

considers the body as the soul

परिचमन म MBh, BhP one who

has assumed different bodies

नानातन्त्रं mfn BhP one who has

his body complete समग्राङ्गः mfn

MBh one who is born again with

his whole body सन्ततम् m MW

one whose body consists of the

Veda and Vedāṅga (said of

Vishnu) वेदवेदाङ्गविग्रहीन mfn

Vishn. one whose body is the

soul. आत्मभूति mfn Rāmāt Up

one whose body is the universe

विश्वमूर्ति mfn own body स्वमांसम्

Mn, R a particular organ in

the body सेहु m • Kāth a particular

part of the body शलपुटः KātyŚr,

Sch, अध्यूष्नी — शेरः MaitrS

(शेरौ m du) VS, = अंसग्रन्थि

Mahidh — तर्जिद्यम् AV 7.76.3 —

गौरन कृ. क्रोडादि — माति ~~ह~~ L

a particular part of the human

body उच्छुरेनो m du AV 10.2.

1 a part of the body तन्वम् (?)

Sulhas 2. 37 — लनूदेशः BHP 7.13,

12 a peculiar seam-like union

of parts of the body (seven in

number viz five of the cranium,

one of the tongue and one of the

glans penis) सेवनी Br, Suisse

performed with the body. कामसूत्र

mf (ई) न Mn 12. 8, MBH 18.

303 — शरीरजः . mf (आ) न

Mn, Sis, VP the primitive

body. आदिशरीरम् MBH, सूक्ष्म-

शरीरम् (in phil) L pure in body

शुक्लदेह mfn MBH.

I produced from the body I शरी-

रज mfn (आ) न Mn, Sis, VP —

लनूज mfn AV 1. 23. 4.

II अङ्गज mfn अङ्गजात mfn —

शारीर mfn (ई) न SBH, etc

produced on the body अङ्गज mfn

अङ्गजात mfn लनूज mfn AV 1. 23.

4 proud of the body देहमानिन्

mfn MW provided with a body

शरीरवत् mfn Sarvad quitting the
body देहविसर्जनम् MW relating to
the body etc. कायवत् mfn (इन्मा) १

— सांख्यिक mfn MW —
शरीर mfn (इ) १ ऽ B२, etc

relinquishing the body देहत्यागः

Mn 10. 62, Kāv, etc reposing in
the fastness (i.e. body) पुरिश्चय

mfn ऽ B२, Gop B२. resembling the
body (of anything) वस्मात् mfn MW

relating a body शरीर mfn Kap

(in med) the science of the body

and its parts शरीरम् Susr,

Car service rendered by the body

of an animal (as a cow etc)

pledged and used by the person

to whom it is pledged आश्रितम्

○ शरीरं if situated in the body

अङ्गं mfn AV — आश्रितम्

mfn a small body शरीरम्

Sis a soft delicate body आसि ३१ म

L a soldier who acts as body-

guard देना ३१: Rājat the soul

of all that has a body सर्वशरीर

यत्नि म Bhp spasmodic

contraction (of the body) अपतन्त्रः

Heat, अपतानकः, अपतन्त्रकः Sūshk

the state of a body शरीरता

Sarvad शरीरत्वम् Kath Up —

देहत्वम् Āpast an state of the

body (as menstruation) incom-

patible with a particular

medical treatment शमास्यम् L

v.l. शमास्य strength of body

लनूकलमः AV 9.4.20 the super-

natural power of assuming

several bodies simultaneously

काशयूहः Sāmkhyapr a suture

of parts of the body (seven in

number, viz, five of the

cranium, one of the tongue

one and of the glans penis) सवनी

Be, Suse a ~~tiny~~ tiny body

शरीरकम् Sis to abandon the

body मिहा (with शरीरम्, प्राणान्

etc) together with the body

सतनु mfu TS, TBe to the

body आशरीरम् Kathās 90.18

trembling of the body देहोत्कम्पः

Mālatīm 5.19 the whole body

सर्वाङ्गम् (ife f ^इ ~~अ~~) Vās, Kathas,

etc the whole body of

chariots (constituting one division

of an army) रथनायक: Buddh

the whole body of plants वनस्प-

लिनायक: L the whole body of

relations बौद्धवादी: MW (with

Buddhists) the whole collective

body of monks संघ: Buddh,

Sarvad, MW B 176 whole body

कलाप: (esp. ifc.) whose body

consists of sacred texts मन्त्र-

मूर्ति m MBh whose body has

been burnt by Siva हरदत्तमूर्ति

m Var Br S whose body is the

law धर्मोऽऽः Vishn whose body is

the universe विश्वतन्त्र mfn Bh P

with the body सशरीर mf (आ) म

T Br, Pañcar Br, R without a

body अपाङ्ग mfn L a wretched

body शरीरकम Pañcat, Kād,

Kathās, etc having a hundred

bodies शतवर्णन mfn Hariv

(v.l. शतशोष) having 3 bodies

त्रिकायः MW B 246 including

bodies सकलेवर mfn Bhām

one of Brahman's bodies bodies

ज्योत्स्ना BHP 3.20.39 possessing

bodies सकलेवर mfn Bhām

proceeding from bodily and

mental causes within one's self

आध्यात्मिक mfn (आ & इ) black

bodied mfn W broken-bodied

भगनात्मन् m L dark-bodied

नीलकायिकाः m pl Lalit

empty bodied शून्यशरीर mfn

Vās firm - bodied दृढाङ्ग mfn (आ,

ई) n full - bodied पूर्णवयस mfn

MBh golden - bodied काञ्चनकाङ्ग

mfn (ई) n large - bodied बृह-

दङ्ग mfn L light - bodied लघु-

काम mfn long - bodied दीर्घकाय

mfn MW pale - bodied पाण्डुराङ्ग

mfn red - bodied रक्ताङ्गः R

short - bodied हरकाङ्ग mfn Bhp

small bodied अल्पाङ्ग mfn

Ratnāv small-bodied अल्पभूति

mfu Sūryas strong-bodied

दृढवयस mfu Subh subtle-

bodied परमाण्वद्वयः L three-bodied

त्रिशरीरः Nris Up 2.1.4 त्रिशरीरिणः

mfu Hariv 14982 two-bodied

द्विदेहः L — द्विशरीरः L yellow-

bodied पिङ्गदेहः Sivag.

~~bodiless~~

bodiless I अदेहः Gal — अशरीर

mf (आ) n Ait B३, SB३ 14, etc

← अनाय mfn VS — अनपुस mfn

← MBh. — अविग्रहः Rājat — विदेह

← mfn MBh, R, BhP, etc.

II अनङ्गः mfn (आ) १ — तनूनः W

— विलग्न mfn (ली) १ ~~Kāv~~ Kāvyaad

— व्यङ्गः mfn (आ) १ MW one in

whom 'body' is out of question i.e.

bodiless विज्ञानाविग्रहकय mfn

Ratnān 1.8.

bodilessness विदेहत्व R.

bodily । I वैहिक mf (ई) न PHP—

शारीर mf (ई) न SBE, etc, शारीरिक

mfu — शरीरज mf (आ) न. Mn,

Sis, VP — वैग्रहिक mf (ई) न MW.

I II विजावनं mfu RV — सांख्यनिक

mfu. MW.

शारीरबन्धन Ragh.

bodily (as disease) देहचर mfu

BHP bodily connection शारीर-

सम्बन्धः MW bodily contact

अङ्ग-स्पन्दः bodily exertion

सूचनम् Car bodily fatigue

कामकुम्भः B Car bodily brame

शरीरम् (once in R शरीरः, 'ये

† आ) RV, etc — पिण्डः (rarely

पिण्डम्) Ragh, Samk, Vajracch

bodily joy and pain शरीरके न

du BHP bodily pain शरीरपीडा

Var Yogay° bodily suffering

शरीरपीडा Var Yogay bodily union

शरीरयोगः expressed by bodily

action (as dramatic sentiment,

passion, etc) आत्सिक mfn Sāh,
etc living by bodily labour

आतजीवन mfn MW one who is
breed from his ~~body~~ bodily

desires निमुक्तदेह mfn MBh

'the bodily soul' (as distinguish
ed from āntarâtman q.v.)

शरीरात्मन m Pat to assume

bodily shape शरीरीभू, शरीरी-

भवति Kathās.

a red-flowering Boerhavia

वर्षाभक्तः L. a species of Boerhavia

---

with blue blossoms नीला L.

Boerhavia diffusa कठिणः L.

—o—

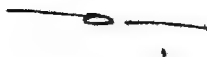
1

3766

white blossoming. Boerhaavia erecta

चिरटिका L.

Æ
3767

Boerhavia erecta rosea रक्तपत्त्रा L.

Boerhaavia procumbens 1 I पुनर्नवा Suisse—

श्वेतमूलः (Suisse), श्वेतमूला (Npc)—

वर्षाभू तु Suisse, वर्षाभू L, वर्षाह तु TS.

1 II पृथ्वी L — प्रावृषायणी L — वर्षाङ्गी L

— विशारवः L — वृश्चिकः, वृश्चिका L, मदन

— वृषः L — शशिवारिका L — शिवारिका

L — शोथप्ली, शोथजित् ॐ, शोथारि

ॐ L — शोफी, शोफहारिन् ॐ L —

— श्वेता L — सितवर्षाभू L.

belonging to the Purnanavā

(Boerhavia procumbens)

पौनर्नव मङ्गल सुख.

o—

Boerhaavia variegata वृषः L

uoggy पल्लव्य mf (आ) n TS.

being in bogs (as water)

अनूप्य mf AV.

boil 1I गण्डः सुश्र, शक्र 2 (Prākṛit)

Mudr, Vap — व्रणः (exceptionally व्रणम्)

Mn, MBh, etc — स्फोटः Car, सुश्र — स्फोटकः

Pat, Car, स्फोटिका सुश्र — विस्फोटः Kāṣ,

Kathās, सुश्र, विस्फोटकः सुश्र, विस्फोटिका

Śak, Sch.

1II अपचित्, अपचयी — पितृक लृ (आ)

n Car, Jātak — पेटिकः L — बितकः,

बितकम् (आ) ह्र L — विकटम् L —

वितकाः गुल, पितृक.

a blind boil अन्धातृजी Suise a

boil filled with blood रक्तविद्रुम

Buddh a boil filled with blood

रक्तविद्रुम m Suise a boil not
produced by cutting अक्षतः, अक्षतम्

Kani a boil on the head अनुशयी

a boil on the upper part अनुशयी

a boil upon the face अवगण्डः L,

युवगण्डः a dull boil दुष्टव्रणः

a kind of boil सुरगण्डः L a large

boil on the palate तुण्डिकेरी सुस्त्र 1 f.

4.22.55 & 62 a red boil रक्तपिटिका

Śāringa a small boil पिडका

(पिडका) Rajat, सुस्त्र - कञ्चिका

having boils पिडकावत्, पिडकिन् मफ

Suśr the matter formed in a

boil सारः, सारम् (युक्त्वा) मव

4

3775

relating to boils पैडिक म्फ (ई) n

- Suisse ripeness (of a boil)

पक: Kāty, Mn, Var, Suisse.

vol I ^{वे} ^{कथ} ~~कथ~~ ८ । ^क ~~कथ~~ ^{पते} Kāth — 8

सा, यै ~~८~~ ८ । or 4 (Dhātup 22.21)

शायति (accord to 24.45 also ८ 2 शायति)

~~IV, etc.~~

- पच् ८ । (Dhātup 23.27) पचति,

पचते (८ 4 पच्यते) RV, etc —

~~अथ~~

I II आशी P Ā — भुज् only 3.

pl impf भुजन्त RV 4.43-5 —

मद् ८ 4 मद्यति (ep also मद्यते)

Ved also ~~1~~ मदति, मदते) RV, TS,

SBr, Hariv.

to boil down निष्कवायु Cans

निष्कवाययति (only ^{ind p} ~~and~~ निष्कवायय) व

~~Susr~~ Susr to boil forth नियेष

नियेषति TS to boil out

उत्कवायु, उत्कवायति Susr

उत्कवायु, Cans उत्कवाययति Susr

to boil over संचूष pass संचूषते

Susr to boil thoroughly
सुस्र

उत्पच, ^{Caus} ~~सुस्र~~ उत्पाचयति

to boil up येष ८ । येषति

RV, AV to boil up (as milk)
उत्पच

अभिपच Susr to become
सुस्र

boiling hot परिक्वथ,

परिक्वथति Bālar ५ $\frac{48}{49}$

to boil with a murmuring
~~~~~

sound विमिविभाय,
~~~~~

विमिविभायति (onomat) Var

Yogay.

boiling I क्वापः (gana ज्वलादि)

Yājñ 3.253 Sch — प्रक्वापः

Jātāk — शपणम् TS, SBh, MBh —

पाकः (trans and intrins) ŚrS,

Mn, MBh, etc

the act of boiling भूषि १ L

boiling by क्वथनम् Suśr 1

45.4 boiling over उत्सिचनम्

L 'boiling water' हरणम् च

boiling Vrata-milk व्रतशेषणम्

Sāṅkh Bn, ~~Sāṅkh~~ Sāṅkh Sr. २०

extract by boiling उत्कषणम्

उत्कृष्यति Sush — a fine

for boiling पचनानि m

Ap l'n, Sch made tender

by boiling सम्पक्व mfn

Kull making tender (by

boiling) सम्पाचनम् Sush

obtained by boiling

पाकजम् f

a. particular apparatus for boiling
 ~~~~~

भूचरमन्त्रम् Bhr̥ produced by
 ~~~~~

boiling नवावाङ्मन mfn 1
 ~~~~~

to dissolve by boiling विपच
 ~~~~~

विपचति Kāty Śr̥, Śr̥.

boiler कन्दु mf Śr̥, Mālav̥,

Comm on, Kāty Śr̥ — उवा

पाकपात्रम् Bhpr — अयस्कृमीः ,

अयस्कृमी Pān 8.46. Sch —

कन्दुकः Comm on Kāty Śr —

कराहः (narely कराही, कराहम्)

MBh, Sush, Sūryas, etc —

पचत्रम् L.

उखः AV 11.3.18 — पाडिनी L

पालि † (in most meanings and

etc † also ई) H Paris —

पालिका ~~H Paris~~ H Paris —

पिष्टपाकभृत m A — मल्लः

Diryâv (also मल्ली L) — लौहभू L

a big boiler लङ्गः (only L)

a boiler esp the vessel in

which the milk-offering to

the Āsvins is boiled घर्मः

RV, AV 7, VS 8.61, Hit Bn 1,

S Bn 14, lāty an earthen

boiler हलिका, Sūbh, हल

MW sounding like the contents

of a boiler (said of rivers)

चमिस्वरस mfn RV 4.55.6.

boiling adj II लापिन् Kāty.

II फम

not boiling अकुप्यत् AV

boiling water पक्ववारि n W,

V. 1, पक्ववारि — मदन्त्य †

pl (with or sil आपस) RV.

boiled adj क्वचित् Mn. 6.20,

Suśr, BhP, etc — शाण. Pāṇ

6.1.27, Vārtt 1, Pat, शत

RV, TS, Āśu Śr — ~~स्वप्न~~

स्थालीपक्व W — पक्व † (आ)

RV, etc — दूत RV, etc. ~~the~~

I II उष्णीकृत Subh — पचत RV,

VS, Sāṅk Bṛ — दूत L; क्वचित्

- खिन्न Harie, MārkaP.

any eatable grain boiled
~~~~~

with water भक्तम् becoming
~~~~~

red when boiled लोहितपचनीय
~~~~~

Ap Sñ ~~the~~ the being boiled
~~~~~

शत त्वम् TS, TBñ, Kāth

boiled a hundred times
~~~~~

शतपाक boiled a
~~~~~

thousand time सहस्रपाकः
~~~~~

Car boiled ~~barley~~ barley
~~~~~

यवान्नम् Sñññ boiled
~~~~~

3789¹⁴

in a caldron ~~शिरा~~ ^{११} शिराया

boiled meat शाणाम्

~~शाणाम्~~ शपितम् MW

(esp) boiled milk बृतम्

Bk, A & S. ~~boiled rice~~

~~भत्तम्~~

boiled rice II भत्तम्

Uttarar — बाल्यन्तम्

बाल्योदनः, बाल्योदनम् Kāu;

Suñh — बालिजोदनः,

बालिजोदनम् Vah Bñ S.

I II याजः 1 boiled rice

from which water has been

poured off सिक् सिक्कः,

सिक्कम् (ibc १ आ) Suñh

= सिक्कानः, सिक्ककम् (ibc १ इका

on इका) H cat boiled rice

mixed with dadhi दधौदनः

(Pāṇ 2.1.34 Kās) S Bṛ 14,

Yājñ 1.303 boiled thoroughly

उत्पाचितु S Bṛ 2.67.2.

boiled with ghee घृतपक्व

Bhpṛ 5 a dish of barley

boiled in milk (used. as

an oblation) स्वालीपाकः S Bṛ,

५१ ऽ१५, MBh a dish of rice

boiled in milk (used as an

oblation) सालोपाकः ऽ१५,

५१ ऽ१५, MBh, etc a lump

of boiled rice पुलाकः,

पुलाकः † not thoroughly

boiled अस्निग्ध MārkaP

sour boiled rice कलमापाभिभवम्
~~~~~

↓ thoroughly boiled सम्पक्व
~~~~~

Kull water of boiled rice
~~~~~

in a state of spontaneous
~~~~~

fermentation काजिकम्, Susr
~~~~~

काजिका ↓ well-boiled
~~~~~

निष्पक्व ↓ (आ) TS S Bh —

सुखिन्न Hariv ~~to be boiled~~
~~~~~

~~वत्वावायितव्य - Varā Bhaṣ~~

to be boiled I वत्वावायितव्य

Varā Bhaṣ 7.2 — शपणीय,

शपयितव्य MW — विप्रसक्तव्य Car

fit to be boiled in a

cooking vessel स्वालीनिलीय,

स्वालीनिलीय Pāṇ 5.1.70, Sch

to be boiled II उल्कावा pass

उल्कावायते.

26
3795

to cause to boil क्वथ, ~~Kaus~~ caus

क्वाथयति Kaus, Sāṅgīś —

आ औ caus अपयति, अपयते AV,

etc.

causing to boil माचन † (ई)

Sush.

caused to be boiled

अपित

MBh.

boisterous adj 1 II स्वरि RV - स्वरितृ RV

— (the Maruts) दुध्रकृत् RV 1.64.

11 — (the Maruts, rivers, the
Soma etc) धुनि RV, VS, TĀ.

very boisterous (as wind) सुपुरुष

VarB+S speaking boisterously

दुध्रवाच RV 7.21.2.

x
3797

Bokhāna

शु. खारः Rājat.

bold adj । I साहसिक †(ई) MBh, Kāv, etc

— धृष्ट RV, AV, MBh, Kāv, etc —

सुविक्रान्त śārāṅgP — विक्रान्त MBh —

प्रगतभ †(आ) MBh, Kāv, etc — प्रौढ

Kāv, BhP.

। II अनिभृत — अनिर्वेदित mṛicch —

अहय RV — अहयाण †(आ) RV 1.62.

10, 4. ⁴14, 7.80.2, 1 आहि RV — इन —

— गतत्रय BhP 8.8.29 — गलभ Vop

21.7 — तरस्विन् RV 8.97.10 & 12,

(इन्द्र) VS 19.88, MBh, R, Śak, etc,

नरस्वत् (इन्द्र) TB१ 2.8.4.1 — दधृष्

Bhatt 6.117 (nom दधृक्) — दधृष

RV 3.42.6 — दधृषि RV, AV —

दधृष्यणि RV 8.61.3 — दधृष्यन् m RV

5.19.5 — धृषत्, धृषद्विन् RV 5.52.2

— धृषित RV, AV — धृष धृष्टि VS 1.17

(mahāidh) धृषु RV, AV, VS — धृषाज् L

— नहस्रम् RV, AV — निःसाध्वस †(आ)

Naṣṣ, nāṣ — निर्ही, निर्हीक MBh —

पराकान्त AV, etc — प्रतिभान्वित †

प्रतिभावत् kāṣṭhās प्रतिभानवत् W —

५६

प्रशर्ध RV — प्रस्कन्दिन् Jātakam —

प्रागल्भ्यवत् kāmāś — विगलितलज्ज Gt —

विशारद + (आ) vās — विश्वस्त MBh, kām

etc — वीर्यु RV — शर्ध RV — शर्धत्

RV — शर्धत्, शर्धमान RV, VS —

शर्ध्य RV 1. 119. 5 — शुष्म + (आ) RV

— शुष्मिन् RV, etc — शूष RV —

शौष्ठीर MBh, R शौण्डिर, शौंडीर — संरूढ

L प्रौढ — सपराक्रम MBh.

not bold अधृष्ट — निष्प्रतिभानL. as bold as a tiger

शार्दूलसमविक्रम म।व. ~~bold advance~~

bold advance । I पराक्रमः,

पराक्रमाः m. pl. (ifc + आ) MBh,

Kāv, etc — विक्रमणम् MBh —

विक्रान्तम् MBh, R.

a bold and confident woman

(esp. one of the classes of
heroines in drama composition)

प्रगल्भा sah a. bold assertion

प्रौढिवादः L — प्रौढवादः Hear

'bold at home' गृहेशूः 1. bold

in love's contests रतिरगधीर MBh

'bold minded' धृष्टधी, धृष्टबुद्धि m cat

— धृषन्मनस् RV a bold mistress

प्रौढप्रिया Ragh a bold woman

प्रौढाङ्गना Bhartṛ most bold

शुष्मिन्तम RV a bold nature (Agni)

धृष्टद्वर्ण RV 10.87.22 very bold

सुधृष्टम् RV speaking boldly

धृष्टवादिन् Hariv very bold धृष्टतम

Das.

boldness । I साहसम् (ibc + आ) MBh,

kāu, etc. — धृष्टत्वम् MBh, Pañc धृष्टता

śiṣ — धृष्टि † śāṅkhś — धृष्टि †

Śāṅkhś धृष्टुत्वम् MBh — धार्ष्ट्यम्

Var, R, Śāṅś, etc — प्रगल्भता Kum

प्रगल्भत्वम् W — प्रौढि † kāv, kathās.

I II आरभरी Rājāt — धर्षः MBh 1.7040

— निःसाध्वसता (Jātakam) निःसाध्वसत्वम्

(R) — प्रतिभा Nyāy Nyāyad प्रतिभानम्

W, P. L. † प्रतिभान Māṣiv —

प्रसरः (ibc. † आ) Māṣicch — प्रगल्भी

Bāṣar प्रागल्भ्यम् MBh, kāv, etc —

वेद्यात्यम् Māt, Rājāt, etc — शृद्ध्या

absence of boldness असाहसम्

boldness in company समाधैर्यम् गम

boldness in judgement प्रागल्भ्यबुद्धिः

f Pañcat great boldness

महासाहसिकता. गम irregular boldness

विषमसाहसम् IN wanting in boldness

अपगल्भ m+n vs. TS.

bolder वीरतर m+n.

to be bold । I धृष् el 5 धृष्

धृष्णोति RV, etc, el । धर्षति vs,

R, RV, AV, ~~RV~~ — प्रगल्भ, प्रगल्भते

siṣ — गल्भाय Nom गल्भायते Verb

21.7 — गल्भ cl । गल्भते dhātup

10.32.

to be bold against प्रतिघृष (only)

pt प्रतिघृष and ved. inf प्रतिघृष.)

RV, ~~RV~~ Kāth — प्रघृष्, प्रघर्षति,

प्रघृष्णोति R, caus प्रघर्षयति R,

Kaush - Ār, MBh, etc.

boldly । I घृषुम् siṣ, lāty, R

I II दधृक् (Pāṇ 3.2.59) RV 5. 66. 3,

8. 82. 2, 10. 16. 7 — धृषता RV —

धृष्णु RV, etc, ३B३ — धृष्णुया RV —

निःसाध्वसम् Rājāt — वीरया (insist)

RV — स्पष्टम् Amar, ३B३.

'acting boldly' शार्दनीति mtn

RV not acting boldly असाहसिक

mt(ई)n ३is 9.59.

1

3805

bolster अपश्रयः AV 15.3.8...

— १० —

bolt 1I कीलः (चुंछु f आ) MBh, etc ,

कीलकः Pāṇcat, Hēt, कीलिका Pāṇcat,

Heat — इगलिम् (g. अपूपादि Pāṇ 5.1.4),

अगलि .

1II अचलः — अपलम् L — अष्टापदः L

— अस्रम् (अस्रः Hāyine 10703, etc) AV

10.10.16, Mundallp, etc — आपदिकः L —

आगलिः, आगलि L, अगलि — आवरणम्

MBh, R, Ragh, etc — इन्द्रकीलः AVPāṇ,

Suśr — खडकम् Kāty Śr 14.3.12, Sch

=स्थानु - लालः (siddh, napuns

25, Sch) W - लालकम् L - पुष्कलकः

L - वकटः L

belonging to a bolt अर्गलीय, अर्गल्य

मफु (ग. अपूपादि ग.प.) - इर्गलीय,

इर्गल्य मफु the bolt at the end

of the pole of a carriage अणि

m, अणी. L

the bolt of a door II द्वारकण्टकः

L.

1II विष्कम्भः Ragh, Sch — विष्कम्भिन्

m W — हुड्डकः L, v.l. हुड्डकःdoor-bolt द्वारपिधानम् (द्वारपिधानः)

डॉ०) द्वारपिधान (sch) — द्वारयन्त्रम्

L fastened by a bolt अर्गलित म्फKād, Kathār fit. for a bolt (aswood) इर्गलिय, इर्गल्य म्फ oniron bolt लोहकीलः Kātyāṣ,

Comm. — अयःशङ्कु m Ragh 12.95,

Rājat an iron monkey-shaped

bolt मर्कटम्, मर्कटी L a kind of

curved bolt हुरुहुकः L not to be

kept by bolts and bars दुरदम्भ

mfn AV 12. 4. 4. 19 one who

hides himself behind a bolted

door द्वारबन्धावरण mfn Hariv

an outer bolt बहिरंगल (only if

to इ) Kathās a protective bolt

रक्षापरिचः Ragh secured by bolt
(as a door) यन्त्रहृद मन्त्र - Meich

a sort of bolt with three divisions

विलण्डः W a sort of bolt with
three wards विलण्डः W an upper

iron-bolt of a door ऊर्ध्वसूचिका

L a wooden bolt for fastening
the cover of a vessel अर्गल मन्त्र

Ragh, etc.

bolted adj सार्गित ङङ्, सार्गित ङङ्,

Having — सावरण Ragh.

1

2814

bolus 1I वटुक: Bhadrab - निस्तनी

—o—

(r)

38/5

bombast n | I शङ्खडम्बरः sāk — आडम्बरः

kathās, sāk, etc.

bombastic language वाक्याडम्बरः

Pratāp, वागाडम्बरः śiś, sch.

Bombax heptaphyllum L. काशाल्मलि f. L.

1II ईशानी L. - कष्टकद्रुमः L. - कष्टकारी L.

- कदला L. - पिच्छला - पिच्छिला -

पूरणी L. - बहुवीर्यः L. - यमद्रुमः L. -

रक्तपुष्पा L. - रक्तोत्पलः L. - रम्यपुष्पः

L. वयस्या L. - (a thorny and

lofty tree with red flowers) शाल्मलि

m f Mn, MBh, etc (शाल्मलि).

the fruit of Bombax heptaphyllum

ककूटी L the gum of Bombax

heptaphyllum पिच्छा L - पिच्छितसारः

L the root of Bombax hepta-

phyllum विज्जलः L - विजुलः L

the silk-cotton tree (Bombax

heptaphyllum) कुकूटी (Pāṇ 4.4.46)

Suse = कुकूटी — अपूरणी .

bond 1I बन्धः RV, etc — बन्धनम् (also

बन्धनी L) ङङ्, etc — प्रबन्धनम् सुसं

— संश्लेषः मङ्क — संश्लेषणम् ङङ्कङ्क, etc,

Āpsr, Uttarā — मर्यादा मङ्क, कङ्क, etc.

1II आवन्धः — उपबन्धः भङ्क — प्राध्वः L

— मु म् (only L) — (in law) करणम्

Mn 8.51.52.154.

being like a bond बन्धमयम् (ई)

n MW having power, as a

bond of union सामर्थ्यबन्धनम्

MW serving for a bond.

बन्धमय म्ह (ई) म MW.

2 I पाशः (once पाशम् पुं ह आ) RV,

etc — बन्धपाशः AV — संदानः RV, AV,

SBd.

2 II चारः L — नहस्रम् — निबन्धनी

MBh, Suic — नह — सिनः L — सेतु

m | RV — सेत्रम् Pāṇ. 3.2.182 — सेतु

म्ह RV.

a bond of ignorance अज्ञानबन्धनम्

the bonds of action (i.e. trans-
migration or repeated existence
as a result of actions कर्मबन्धः

Shag. 2. 39, कर्मबन्धनम् the bonds
of affection स्नेहबन्धः MBh the
bonds of traditional usage

बृहद्वैवर्था Sarvād the bonds of
the world संसारबन्धनम् Markp

bound by bonds of actions (as
worldly existence) कर्मबन्धनम्

Bhag consisting of bonds

बन्धमय m.f. (इ) म MW death and

bonds वधवन्धो m. du. Mn 5.49

having bonds still remaining

सावशेषबन्धन m.f. Pāṇcat

releasing from bonds बन्धमोचनिका,

बन्धमोचनी Kathās released from

bonds विद्युतबन्धन m.f. Rājāt

without bonds अवन्ध m.f.

AV 4.16.7.

3I हुष्टिका Rajat, हुण्टी MW - अङ्गणैरव्यम्
- प्रतिज्ञापत्रम्, प्रतिज्ञापत्रकम् W.

bondage 1II निबन्धः माझ, डकP - अमोक्षः.

caused by my bondage मद्बन्धनसमुद्भव

mfr Bhag house of bondage

बन्धनवेदमन् २ L, बन्धनागारम्

Meicet, बन्धनालयः L. (in phil)

mundane bondage बन्धनम्

(बन्धनी. L) - बन्धः SvetUp,

Bhṛ, etc. one of the three states
of bondage (in sāmkhya phil)

दक्षिणावन्धः Tattvas (in the
 Sāmkhya phil) one of the three-
 fold forms of bondage वैकारिकवन्धः

Tattvas ..

bondsman विष्टिकृत m, विष्टिकरः VarB.S

— लशकः L.

the lord of bondsman विष्टिकरः

MBh (Nīlak).

3824 ¹

grey bondue पोष्टे m W.

—o—

X
3825

Guilandina bonduca वीरः L.

—●—

o

J

*

bone n । I अस्थि AV, VS, etc. — हड्डम् ३

। II अस्थिलम् (gana यावादि १.५)

[generally only ifc ३ आ] — आढिकम्

L — कर्करः ३ — कलक ३ —

कुल्यम् ३ — गण्डः ३ — गण्डू ३ W

— गौतमम् — देहधारकः ३ — पेष्टम् AV

— बलम् (बलः १ अर्ध-चादि) (also pl,

ifc ३ आ) — भव्यम् ३ — भास्वाजम्

L — मज्जाकरम् ३ — मज्जकृत् n L

— मांसपित्तम् L — मेदस्तेजम् n L

— मेदोजम् L = मेदोभवम् Bhp₂ — विटुम्

L — शलाका L — शुक्ति + BHP —

श्रदयितम् L — सघातः (rarely)

सघातम् ifc + आ) L.

any bone of the body करङ्कः L

• any flat bone कपालम् (कपालः L)

Ait B₂, Sush any bone of the body

e.g. the tibia or the radius of the

arm नलकम् subst the bone form-

ing the upper part of the skull. पोटु

m L a bone growing over one-

another अध्यास्थि n a bone

(hollow like a reed) नलकम् (as

subst) 'a bone in the leg' वक्ष

mfn a bone of a dead man

प्रेतस्थि n the bone of the elbow

अष्टी l the bone of the forehead

शिखः the bone of the forehead

with its projections कूटम् RV 10.

102. 4, AV, SB; AitBr the bone

of the knee अष्टी l the bone

of the leg जङ्घानलोक mālatim

a bone eater अस्थिखादः l

bone sacrifice (part of a funeral

ceremony अस्थियज्ञ kātyōśr

'bone seizer' अस्थिसंहरकः L cheek

bone गण्डाभित्ति † Ragh 5, 12

Bhartṛ 1. 49, cauraḥ — गण्डशैलः

(life † 3A) śiṣ 4. 40 the collar

bone अक्षः śBṛ a. fleshless bone

शुक्लस्थि n VarBṛs 'frontal bone'

शुद्धः 'having a mouth of bone' ~~कीलस~~

कीलसमुखः, कीलसास्थः L having a

a thick bone (a nose particularly formed)

घनास्थि mf(आ)n Vishn, Yājñ 3.89

having a bone of thigh fractured

भग्नोरुदण्ड mf n BhP the killing of

any animal having bones सास्थिवधः

yājñ 3.275 a kind of bone निवेष्टी B

a long bone काण्डः, काण्डम् (if f

आ or $\frac{f}{2}$) सुस् made of bone

शरीर mf($\frac{f}{2}$) n सुस् mere bone

शुक्रास्थि n var Brs an oblong

quadrangular piece of bone (used

in playing a particular game) शलाका

kātyśr, sch a particular part

of the frontal bone ककारिका

AV 10.2.8 a piece of bone पीछु

m L आस्थिखण्ड a sort of bone

आस्थिभेदः the temporal bone भक्षः

Yājñ a temporal bone महाशङ्खः

L — शङ्खः Yājñ, MBh, etc — शङ्खः

Yājñ the thigh bone श्रोणिज्जपात्म

Ait Br, tubular bone अंशकः R,

Sch the upper part of a bone ~~अधः~~

अध्यस्थम् TS accompanied with bones

(said of fish) सकण्ठः m f (अ) n Pat

~~bone~~ the bones शरीराणि n pl the

bones of the head करोटः १ consisting

of bones अस्थिमय m f (इ) n Rājāt etc

consisting of bones (said of the vajra

or thunderbolt) अस्थिसम्भव m fn

MBh 1.15.14, Dadhīchi's bones दधीचि-अस्थि

n full of bones ~~full~~ अस्थिमय m f (अ)

n Rājāt etc. the glutinous secre-

tion of the bones वषा १ having

bones अस्थिमत् mfn Mn, Yājñ 3.

269 — अस्थन्वत् mfn RV 1.164.4,

SB 6 having bones (said of an

animal) सास्थि mfn having only

bones left अस्थिमेव mfn Kathās

made of bones अस्थिदन्तमय mfn

Mn 5.121 not piled up like bones

अस्थिचिंत mfn maintains a particular
fracture of the bones अस्थिकर्णक

mfn सुष्ठ अस्थिकर्ण mfn 'produced

'from bones' हृज्जम् & produced in

the bones अस्थिज mfn AV 1.23.4

surrounded by bones (as the eyes)

अग्निलोष्ठि mfn ऽभ्भ् two bones

situated on either side of the heart

हृदयोभयपार्श्वस्थे अस्थिनी with the bones

सकृरीर m (आ) n kātyāṣṭh wearing

a garland of bones शवास्थिमालिक

m n Jain wearing a necklace of

bones कङ्कालमालभारिन् m कङ्कालमालिन्

m क

boneless adj अनस्थ [RV 8.1.34. AV]

अनस्थक [mānāṣṭh] अनस्थन् [RV 1.16.4. m]

अनस्थि [kātyśś] अनस्थिक [Ts, śBz, Yājñe]

अनस्थिमत् — व्यस्थिक Pañcap. Bz.

boneless (as flesh) निरस्थि सुश्र.

bony adj I अस्थिमय † (ई) Rājāt, etc.

II अस्थन्वत् RY 1.164.4. śBz. 6 —

अष्टीवन्तौ m. du. (Pāṇ 8.2.12) RY, AV,

śBz.

boni ominis प्रशान्त anfs Var.

bon-vivant II fa: Kāw, Rājat,

Kathās, etc.

book 1I पुस्तक म् (इका) _n Hariv, Kav, Var,
etc.

1II उत्थानम् L — तात्पार्थक्यः L — परिवर्तः

Lalit — प्रकरणम् G. S. S, MBh, Sarvad

— सम्बन्धः (युक्ते तु आ) ~~सिद्ध~~ Suktas —

सर्गः L.

any book शास्त्रम् Nir, Prat, Mn,

MBh, etc a book explaining

Adhvaya sacrifice आध्वरिकः

(scil. ग्रन्थ) L a book in prose

ग्रन्थ: Nir 1.20, Pāṇ, MBh, llp, etc

a book in verse ग्रन्थ: Nir 1.20,

Pāṇ, MBh, llp, etc a book in
which receipts and expenditure

are entered पञ्जिका L .

booklet पुस्तक mf(इका)ṃ Hariv,

Kāv, Var, etc.

a book-maker ग्रन्थकर्तृ m W,

ग्रन्थकारः MBh 13. 690, Vedāntas 1

Sch — ग्रन्थकृत् m MBh 13. 694

a book of sikhs containing

short ~~works~~ moral poems

by Nānak Shāh and others

ग्रन्थः a book of spells मन्त्रपुस्तिका

Kathās a book of the Rigveda

मण्डलम् (rarely मण्डलः १. अर्धर्चादि

and ६ इ, १. गौरादि) Rhat, Brhat,

etc a book on policy नीतिपटलम्

Das book-room पुस्तकागारम् MW

a chapter of a book संदेशः Dayabh

in this book इह the object of a

book शास्त्रार्थः MW the purport

of a book शास्त्रार्थः MW

a small book. सृपाटी L

acquainted with many books

बहुशास्त्रज्ञ मङ्गल MW mutual

contradiction of books शास्त्रविरोधः

W one who lives by books

पुस्तकवात्सः VarBES one who makes

books पुस्तकवात्सः VarBES.

boon 1I वरः (rarely वरम् वृत्तुः अ)

RV, etc.

1II आमिषम् L — वरकः MBh — वृत्तिः

४ L.

asking for a boon वरार्थिन् मरु

Kathās boon companion विटः

Kāre, Rājāt, Kathās, etc grant

boon of a son पुत्रभिक्षां देहि R

granted as a boon दत्तवर

mfn R 6.19.61 the granting a

boon वरदानम् MBh, R-वरातिसर्गः

MBh in consequence of the

boon granted by me मंदिरात्

one who has obtained a boon

लब्धवर mfn MBh presented

with the choice of a boon

दत्तवर mfn Hariv, R, 1.1.22

the principle of the boon asked

for by the old virgin वृद्धकुमारी

- वाक्यवरन्यायः A received as

a boon वार्यवृत्त म्फु Matris,

Kāth to be a boon वराय Nom

(only: वरायितं म्, impers) Kāthās

to grant a boon वरं दा, वरं प्रदा,

वरं प्रयम् to receive a boon

वरं लभ् to represent a boon

वराय Nom (only वरयित् or

impers.) Kathās.

०००२ इत्तवः, इत्तवः (sāy) Ait Br 5.25.

5 — (?) ग्रामकण्टकः Jain, Cāṇ.

— o —

boot अनुपद्वीना पिद् ५. २. १.

the 'boot' of a carriage

रवोऽपः , रवोऽपम्

MBh.

bootless ^{adj} अनामिष .

L thick leaved; *Barbarea*

procumbens चनपत्रः L.

3853⁺

booth

पण्यम् (ibc f आ.) Das.

booty n. I. I. लोप्त्रम् यवज्ज्ञे, MBh —

लोत्त्रम् Un 4.172, sch = लोप्त्र, लोत्त्रम् इ.

I. II अवहारिकम् MBh — कार (according
to some in RV) — गोग्रहः MBh 6.

4458 — गृहः MBh 3. 11461 — धनम्

RV, AV — नष्टाप्तिमूलम् L — बन्दी

BhP — भरः (ifc + भा) RV, AV. —

लुप्तम् L — युद्धावहारिकम् MBh —

वाजः RV, VS, AV, PañcauBh — विजयः

Kātyāṣṭh.

accumulating booty by conquest

संघनजित् m+n AV booty and

enjoyment धनभक्षाः m. pl RV

10. 102 booty gained in battle

कृत्तम् RV, AV booty-maker

वन्दीकारः L booty won in battle

घृत्तम् MBh 7. 3966. 9. 760. (घृतः only

MBh 2. 2119) carrying of the

booty वाजंभर mfn RV eager for

booty संनिष्यु mfn R.V. fighting,

for the sake of booty गोयुध् RV

1. 112. 22. 6. 6. 5. 10. 30. 10. forming.

the booty (as cattle) प्रधान्य mfn

RV giving booty धनदा mfn

RV, AV great booty (taken in

battle) मत्ताधनम् RV receiving

no booty निरामिष mfn MBh

shining with booty धनार्च (RV)

धनार्च (SV) mfn the sixth part

of booty booty taken in war

(which belongs to prince) उद्धारः

winning a booty धनजित्

mfn RV, AV, VS, धनजय mfn

RV, AV, TBh winning booty

together संधनजित् mfn AV

8
3858

---

to carry off the booty धनम् भू आ

Borassus flabelliformis I II

आसवद्रु म — दृढच्छदः L —

भूमिपिशाचः L — लतातरु म

Borassus flabelliformis

(the leaves being compared

to a fan) कसपलत्रवत् म L

the fan-palm (Borassus

flabelliformis) तालः (Siddh

nepuns 25. Sch.) Mn 8. 246

MBh, etc the fan palm

(Borassus flabelliformis

forming a banner) ताल:

(siddh napuns 25. sch) MBh

4.6.16 describe the palmyra tree

(Borassus flabelliformis)

ताल: (siddh napuns 25. sch)

Mn 8.246 MBh, etc.

bonar II टङ्गणः Kād — टङ्गणक्षारः

Sūtra 1.46, 7.10, Kāty Sū 2.1,
Paddh, Bhpā.

I II टगरः Var Bñ S 16.25—

टङ्गः, टङ्गम् ~~टङ्गः~~ ↓ —

टङ्गनः ↓ — टङ्गः ↓ — टङ्गणः,

टङ्गणम् ↓ — कनकक्षारः ↓ —

धातुदावकम् Bhpā —

धातुमारिणी । — धातुवल्लभम् ।

— पाचनकः । — महानलः । —

(pṇob) मालतीक्षारकः । — मीलनम् ।

— रङ्गः , रङ्गक्षारः , रङ्गदः ।

— रसघ्नः । — रसयानि m । —

~~रसघ्नः~~ रसघ्नोद्यनः । — रसाद्यनः ।

— लोहिनः । — लोहदायिन् m

लोहबुद्धिकरः, लोहंसंश्लेषकः,

लोहश्लेषणः । — वासुधावः ।

— सुभगः । — सौवाकः सौवाकम्

Pañcad — सौभाव्यम् । —

स्वर्णपाठकः ।

a kind of box — दावकरः —

लोहि n । — शिवम् । —

श्वेतटङ्ककम्, श्वेतटङ्कणम् ।

— सितक्षारम् । — सिन्धुनरम्

। — सिन्धुतीरसम्भवम् ।

refined bonax सितक्षारम् ।

— सिन्धु m । खेतदङ्कण

white bonax मालती तीरजः,

मालती तीरजम्, मालती तीरसम्भवः,

मालती तीरसम्भवम् । —

सिन्धु m । खेतदङ्कण .

3865 +
~~3865~~

borkorygmi

आद्यः S. 1. 1.

borkorygmi कर्दमम् L.

border n . I . पर्यन्तः — सीमान्तः

Bṛihasp, Yājñ, Kām, etc —

परिसरः Kāṣ, Pañc — प्रत्यन्तः

Ragh, Lalit — प्रान्तः, प्रान्तम्

(ibc & अ) MBh, Kāṣ, etc —

अन्तः — उपान्तम् TS 6, Ragh,

Pañcat, Kish, etc — मर्यादा RV,

etc.

II अन्तकः S Bh — उपान्तभागाः

Kum — वक्षः, कक्षा BhP 9.10.37

— घटः १ — बन्धः १ — लेखा

Kām, Var Bṛ S — वर्मन् ५ न

Suṣṇ.

a border (lit and fig)

सीमन् १ न Yājñ, Kāṁ,

Puṣ along the border (of

anything) प्रान्तः १ being

at the border प्रत्यन्तिम्

Kāṇand प्रत्यन्तिम् Diogāo

the border of a dress सिच १

RV, AV, SBh, R, 17 Sns

the border of a forest

अश्वेवणम् (gana राजदन्तादि
9. 12.)

the border of a garment I

वस्त्रदशा Gobh — शिरसा

Sak.

I II अवतारणम् I — लूणः

लूणम् Kāthi, TBh —

मादि I only I.

the border of a garment

~~35~~

3869

4

especially of a woman's garment

अञ्चलः, अञ्चलम्

the border of a lake

कच्छलः

border (of any thing woven)

पात्राः (once पात्रम् ibc f आ)

Sāñkha ibc the border of a

veil

अञ्चलः; अञ्चलम्

the border of the hair on the

forehead कच्छलः (ibc f आ)

Sāñkh ibc, T Up, R, S in

~~3870~~

3870 \$

border strong-hold पान्तदुर्गम्

having a border (of braid)

पूर्वव्य (only in उपाध्यपूर्व्य)

T S having a red border

लोहितप्रवाण laty having

no border (as a garment)

विद्वान् Mānk. P having the

border turned eastward

पारद्वान् S Bn having the

border turned to the north

37

3871. 16

उदग्दश ऽ Bn, Āsiv lṅ

having the border turned

upwards

उदग्दश ऽ Bn, Āsiv lṅ the place where the

border is added तूष्पाधानम्

T s b reaching to the border

उदन्त ऽ Bn, Kāty Ṣn, T Bn

situated at the border प्रत्यनिक्त

Kārand, प्रत्यनिक्त Dīvyāu

to the border उदन्तम् Ait Bn

up to the verge of the borders

प्रान्तभूमौ dwelling on the borders

सामन्तवासिन् Mn 8.258

~~inhab~~ inhabiting the borders

प्रान्तस्व Mn a Keeper of
the borders सीमाधिपः

पट्टिपति the protector of the
borders of a kingdom

राष्ट्रान्तपालः Kam the two
borders i.e. the horizon

सिचौ † du RK 1.95.7.

bordered by अभीवृत्त RV

bordered by the ocean (as the earth)

पश्चिमोत्तरादि (आ)

Bh P bordered on all 4 sides (the earth) चतुर्दश

† (आ) MBh 1.28.01 & 3100,

R 2.5, Sak 4.20.

borderer मयादिन mfn नि 4.2

— समान्तः Maitr S. a country

a country bordering upon

another प्रत्यन्तदेशः Sāṅkh, Sch

birth in a bordering & country

(with Buddhists one of the eight
inauspicious ways of being born)

प्रत्यन्त जनपदोपपत्ति f Dharmaś

134.

bordering adj सामन्त W —

संनद्ध R.

bordering on प्रत्यन्त W —

देशीय, देव्य MBh, Hariv.

Pāṇ 5.3.67.

to border पर्यवशिष्य.

(only Pot. पर्यवशिष्येत्) Vait.

bore वृ I वितृद् , वितृणत्ति , वितृन्ते

AV, Karṣ up Caus वितृदयति sānphār

I II कर्ण् लृ 10 कर्णयति dhātup 35.71

— श्वम् लृ 10 श्वमयति (only dhātup

32.79..

a bore आरा :

to procure (waters) by

boring (i.e. digging a well)

• अभितृद् , अभितृणत्ति RV, etc

the boring of ear श्रुतिर्वयः L

boring boring (as a worm)

अथवा मध्य AV.

bored adj. III in comp on

katy sr.

having the ears bored

अथवा Pām 6.3.115.

to borrow from 1 II आकृष्,

. आकर्षति (abl.) Hit, Pāṇ 3.

1. 106, Siddh.

borrowing ऋणग्रहः मङ्ग W,

ऋणग्राहिन् मङ्ग.

the act of borrowing ऋणग्रहः

W.

borrower 1 I ऋणग्राहिन् म W.

1II रवादकः Comm. on Yājñ.

borrowed adj याचित Mn, Maṣk, etc,

याचितक Naish - अन्यच्छायायेनि

. Vām 3. 2. 7.

anything borrowed याचितकम्

Yājñ, sek told (by others)

i.e. borrowed प्रख्यात, Dasar

not being borrowed (on interest)

अप्रयुज्यमान Pañcat.

Bos gaurus (of ten classed
with the gawaya) गौरः the

Bos gaurus गौरमृगः VS 24.33

AitBe, BHP 8, Say the female

of the Bos gaurus गौरी RV.

gos gavaeus 1 I भोटंगो म L -

महागवः L

1 II गोवाहिन् म L - बलभद्र

L - वनगवः L - वनगो म

L - वाहवारणः L

the cow of the *Bos gavaeus*

वनधेनु f L the female of

Bos gavaeus वनधेनु f L the

Gayal (a species of ox *Bos*

gavaeus, erroneously classed by

Hindū writers as a species of

deer.) गवातूकः L, गवयः RV

4.21.8, VS, ŚBr, AitBr, etc the

species of ox (the Gayal or

Bos gavaeus) गयः (१. वृषादि)

L.

— — —

Bos grunniens 1I चमरी मक्क, etc —

वाल्मूगः L — दीर्घवाल्मा L — वाल्मधि —
— प्रियः, वाल्मप्रियः L.

1II परु L — राजगवी TAr, Sck —
व्यजनिन् म — सुमरः — हयः (युद्ध
१ आ) L.

a kind of ore called the

Yak (Bos grunniens) चमरः

makk, R, etc made of the tail of

Bos grunniens वाल्व्यजनम् saddhp

the tail (of the *Bos grunniens*)

केशा: m. pl. Pān 2. 3. 36, kāś

(v. l. वाल) - the tail of the *Bos*
grunniens (used as a fan for
 driving away flies) केसरम् Li

the tail of *Bos grunniens* used

as a whisk or fan व्यजनचामरम्

bosom । I वक्षःस्थलम् MW वक्षस् m

वक्षांसि m pl RV, etc — उरस्

RV, AV, ŚBr, MBh, Śak, etc.

II उरस्थलम् — ऊयस् m RV, AV,

ŚBr, MBh, etc — कौडा L —

गणपीठकम् L — वानि f (in most

meanings and if f also f) L

anything left in the bosom

कौडः, काम, सेह being in the

variegated bosom वृश्निर्ग

mf (अर) m वृश्निर्ग mf RV

a bosom friend अरिन् m RV,

AV, ŚBz, TBz the bosom (of
men and animals), कौडः AV, VS,

Kāty Śr, etc — कौडम् (in later
 language), L concealed in

the bosom जठरीकृत स्त्री

BhP 3.9.20 fair-bosomed

यारुपयोधर स्त्री (अ०) ॥ Bear

a woman with a full bosom

कुण्डोदनी.

वस पुस्तकः वा पुस्तकम् .

I Boswellia Serrata आशुपत्री L

- इक्ष्मा — गजप्रिया, गजवल्लभा
L, गजाशना Sussk 6. 40. 150
- हस्त्यशना L.

II Boswellia thurifera कुरका L

- चक्रेटी — खोटी L — छिन्नरुहा L
- जंगतीचिकिका L — अयडाफला L
- पावती L — पाषाणी L —
- पालङ्कः (only L) — भीषणः L
- महाघोषा L — मेहरणा, मेहरुणा
- L — मुरवामोदा L — रसा —

बलुकी L — शल्लू L, शल्लूकी

MBh, R, etc — शिलाकणी L

— सिलुकी L; शल्लूकी — सुरभि,

सुरभि f — सुवह: — सुनुवा L

हयाशना L — हस्त्यशना L.

I the resin of Boswellia Thurifera

बहुगन्धः L — सौराष्ट्रः L.

II लीक्षणागन्धः L — मुकुन्दः Bhph —

मुकुन्द m L — शिरवारिन् m L.

~~शल्लूकी~~ f growing the bark

of Boswellia Thurifera शल्लूकी-

नमः f Suis the plant Bos-

wellia thurifera कुन्ती, कुन्द-

रुकी, कुन्दरिका L, कुन्दरु m

Var Bos 1.7.5 — अरुणफला L.

— x —

botany I I उद्भिद्बिधा — वृक्षादि-

विधा MW.

both ^{adj.} I उभौ (ved) ~~उभे~~, उभे, उभे

du C gana सर्वादि Pāṇ. 1.1.

27) RV, AV, ŚB, Mn, etc —

उभय ~~उभे~~ (ई) ~~उभे~~ RV, AV, TS, ŚB, Ait. ŚB, Mn, etc — च.

I II ~~द्वयम्~~ युजुर्, MBh, Kāv, etc

(युजुर् द्वयम् R 1. 29. 14) — द्वयम्

Ragh 12. 93.

being on both sides अभिलो-

भावित् Pāṇ. 6. 2. 182 — उभय-

विनः RV 8. 1. 2, 10. 87. 3, AV

8.3.3, 5.25.9 belonging to

both उभयोरपि belonging to

both of you सुवांवल, सुवाकु

(gen or dat) RV both - and

चिद् - चिद् or चिद् - च or चिद् -

उ RV — उत-उत — यच्च यच्च

Divyār both (each thought of

as a plurality e.g. mountains

and trees) द्वितय Ragh, 8.89

both good and bad in quality

संयुक्त SBe, Car both the

strong and the weak उतकल-

मान उतकल: both to-gether

सहित & (आ) (du) both

worlds (heaven and earth)

लोकद्वयम् Kām, Rājat brought

by both of you सुवाणीत RV

destitute of both genders

द्वयहीन L devoted to both of

you सुवाक्य (gen or dat)

RV directed towards both

of you सुवाक्य RV fit for

both (worlds) उभययामिन BHP

furnished with both उभयवत्

V Prāt, Nir given to both of

you मुवायत्त RV harnessed

by both of you मुवायुज RV

harnessed (for) both of you

मुवायुज RV having both

ear-cavities white समन्त-

शितिरन्ध्र VS, MaitrS, Pat on

Pān 2.1.1 Vārt 27 having

both feet उभयतःपद Ait-Bs

5. 33.4 having both wheels

उभयवर्तनितं Tand Be in both

cases उभयतः RV, VS, ऽBh,

MBh, etc in both directions

विषु in both hands उभया-

हस्ति Pāṇ 5. 4. 128, RV 5. 39. 1,

उभयाहस्त्या RV. 1. 81. 7 in both

manners उभय ‡ (ई) RV, AV,

TS, ऽBh, Ait. Āh, Mn, etc

in both times उभयत्र RV 3.

53. 5, ऽBh, MBh, Mn, etc

in both ways उभया RV 10.

108.6 not both sexes promi-

scuously अभिमुन (pl) Āivḡ

occurring both in the Parasmai-

bhāshā (= Parasmaipada)

and Ātmane- bhāshā (= Ātma-

ne - pada) उभयलोभाच्च Bhātup

30 B in both kinds उभय

† (इ) RV, AV, TS, ŚBḥ,

Āit Āḥ, Mn, etc on both

days उभयेद्युः Āit Bḥ 5.29.3,

Pāṇ. 5.3.22 — उभयेद्युः AV.

1st on both sides ^I उभयतः — उभय-

पार्श्वतः B etc.

2nd अभितः (with acc) SB₂, etc

— विष्णु.

on both sides accompanied by

3rd Bṛihat-sāman songs उभयतो-

ब्रह्म SB₂ || one for whom

both worlds are lost नष्टोभयलोका

Kād partaking of both उभयविन

RV 8.1.2, 10.87.3, AV 8.3.3,

5.25.9 a particular disease

(indigestion attended with evacuation in both directions)

विषूचिना VS, TBz, Ssz

possessed of both qualities

उभयगुण split on both sides

विषूकृ Āśv Śz, Lāty taken

hold of on both sides परि-

गृहीत AV to both sides उभयतः

(with gen or acc) to cut on

both sides परिच्छिद्य ŚBz, Lāty,

MBh, etc. to occupy on both

sides (सरस्वती) परिग्रह, परि-

गुहाति, परिगुहाते MBh turned to
both directions निवर्त्तयत् ।

(निवृत्ति) RV, etc with both feet

उभयपद Ch Up.

— x —

